

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE**

**FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD**

Institut politologických studií

**Ivana Kopková**

**Vliv Karibské krize na politickou kariéru  
J. F. Kennedyho a N. S. Chruščova**

*Bakalářská práce*

Praha 2015

Autor práce: **Ivana Kopková**

Vedoucí práce: **PhDr. Ing. Vlastislav Bříza, PhD.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: **2015**

Hodnocení:

## **Bibliografický záznam**

KOPKOVÁ, Ivana. *Vliv Karibské krize na politickou kariéru J. F. Kennedyho a N. S. Chruščova*. Praha, 2014. 52 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Ing. Vlastislav Bříza, PhD.

## **Anotace (abstrakt)**

Tato bakalářská práce pojednává o Karibské krizi a jejím vlivu na politickou kariéru prezidenta Spojených států amerických Johna Fitzgeralda Kennedyho a prvního tajemníka Komunistické strany Sovětského svazu Nikity Sergejeviče Chruščova. Komparativní případová studie zkoumá politické kariéry obou představitelů velmocí a srovnává jejich vývoj před i po Karibské krizi. Práce je rozdělena do kapitol, kde je nejprve nastíněna problematika Karibské krize, poté osobnost Johna Fitzgeralda Kennedyho a Nikity Sergejeviče Chruščova. Cílem této práce je komparovat důsledky Kubánské raketové krize. Důsledky, které se rozdílně projevíly na působnosti dvou světových lídrů, a na vnímání jejich osobností širokou veřejností.

## **Abstract**

This bachelor thesis focuses on the Caribbean Crisis and its impact on the political career of the US President John Fitzgerald Kennedy and the First Secretary of the Communist Party of the Soviet Union Nikita Khrushchev. The case study examines the political careers of both representatives of the Great Powers and compares their development before and after the Caribbean crisis. The thesis is divided into eight chapters; at first outlines the issue of the Missile Crisis and then the personality of John Fitzgerald Kennedy and Nikita Khrushchev. The aim of this work is to evaluate the

effects of the Cuban Missile Crisis. The crisis outcomes and impacts were reflected on different level of influence and public perception of its two main actors.

### **Klíčová slova**

Karibská krize, JFK, N. S. Chruščov, jaderné zbraně, politická kariéra, veřejné mínění

### **Keywords**

Cuban Missile Crisis, JFK, N. S. Khrushchev, Nuclear Weapons, Political Career, Public Opinion

## **Prohlášení**

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 1. listopadu 2014

Ivana Kopková

## **Poděkování**

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Ing. Vlastislavu Břízovi, PhD. za odborné vedení a rady při zpracovávání této práce.

<p style="text-align: center;"><b>Institut politologických studií</b> <b>Projekt bakalářské práce</b></p>
---

**Výběr tématu:**

V této práci bude detailně prozkoumán důsledek Karibské krize na politické kariéry prezidenta Spojených států amerických, Johna F. Kennedyho, a prvního tajemníka ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu, Nikity Sergejeviče Chruščova. Karibská krize, též Kubánská raketová krize, je historický milník v období studené války, kdy hrozil jaderný konflikt mezi Spojenými státy americkými a Sovětským svazem. Tato mezinárodní politická krize byla sice zavčasu vyřešena bez použití jaderného arzenálu, měla ovšem vliv na následný politický vzestup, resp. pád jejich hlavních aktérů. V této bakalářské práci nastíním situaci Karibské krize a soustředím se především na rozdílné důsledky v politických kariérách J. F. Kennedyho a N. S. Chruščova.

**Zamýšlená metoda a výzkumná otázka:**

Práce si klade za cíl komparovat politické kariéry prezidenta Spojených států amerických a prvního tajemníka ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu po Karibské krizi. Lze v případě J.F.Kennedyho mluvit o posílení postavení v očích amerického národa a tím pádem také a posílení politické kariéry po Karibské krizi? Přinesla Karibská krize N.S.Chruščovovi politický pád, jelikož konflikt odhalil jeho slabiny?

Má bakalářská práce bude rozdělena do pěti základních kapitol, které se dále budou členit do podkapitol. V úvodu nastíním čtenáři cíle své práce. Druhou kapitolu věnuji Karibské krizi, jejím příčinám, průběhu a důsledkům, čímž si kladu za cíl přiblížit čtenáři základní problematiku. Další dvě kapitoly budou věnovány osobnostem J. F. Kennedyho a N. S. Chruščova – jejich politickým kariérám před, v průběhu a po Karibské krizi. Práci shrnu v poslední kapitole, závěru, kde zodpovím výzkumné otázky.

**Osnova:**

1. Úvod
2. Karibská krize
  - 2.1 Příčiny
  - 2.2 Průběh
  - 2.3 Důsledky
3. John F. Kennedy
  - 3.1 Vstup do politiky a kariéra před Karibskou krizí
  - 3.2 Postoje a chování v průběhu Karibské krize
  - 3.3 Dopad Karibské krize na vnímání J. F. Kennedyho americkou společností
  - 3.4 Politická kariéra po Karibské krizi – vzestup
4. Nikita S. Chruščov
  - 4.1 Vstup do politiky a kariéra před Karibskou krizí
  - 4.2 Postoje a chování v průběhu Karibské krize
  - 4.3 Dopad Karibské krize na vnímání N.S.Chruščova sovětskou společností
  - 4.4 Politická kariéra po Karibské krizi – pád
5. Komparace důsledků Karibské krize
  - 5.1 Ve Spojených státech amerických a v Sovětském svazu
  - 5.2 Na politickou kariéru J.F.Kennedyho a N.S.Chruščova
6. Závěr
7. Použité zdroje
8. Přílohy

**Prameny:**

<http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB397/>

<http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB398/>



## Seznam literatury:

### a) Publikace

- BLIGHT, J. G., WELCH D.A. (1989). *On the Brink: Americans and Soviets Reexamine the Cuban Missile Crisis*. New York: Hill and Wang.
- DALLEK, R. (2006). *Nedokončený život: John F. Kennedy 1917-1963*. Praha: Argo.
- DOBBS M. (2008). *One Minute to Midnight: Kennedy, Khrushchev, and Castro on the Brink of Nuclear War*. New York: Alfred Knopf.
- DURMAN, K. (2004). *Popely ještě žhavé: velká politika 1938-1991*. Díl I, Světová válka a nukleární mír: 1938-1964. Praha: Karolinum.
- FURSENKO A., NAFTALI T. (1997). *One Hell of a Gamble: Khrushchev, Castro, and Kennedy, 1958-1964*. New York: W.W. Norton & Co.
- HAMILTON, N. (1998). *J. F. K.: neklidné mládí*. Praha: BB art.
- GRAHAM, A. T., ZELIKOV, P. (1999). *Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crisis*. New York: Longman.
- CHRUSČOV, Nikita S. (2000). *Vzpomínky Nikity Sergejeviče Chruščova: magnetofonové nahrávky z období glasnosti*. Brno: Jota.
- KENNEDY, Robert F. (1999) *Třináct dní: vzpomínky na kubánskou raketovou krizi*.  
• Praha, Litomyšl: Paseka.
- KREJČÍ, O. (2007). *Mezinárodní politika*. Praha: EKOPRESS.
- KREJČÍ, O. (2009). *Zahraniční politika USA: ideje, doktríny, strategie*. Praha: Professional Publishing.
- LARSON D. L. (1986). *The "Cuban Crisis" of 1962: Selected Documents and Chronology*. Lanham, MD: University Press of America.
- MAY, Ernest R. (2000). *The Kennedy tapes : inside the White House during the Cuban missile crisis*. 5. Cambridge: Harvard University Press.
- MOULIS, V. (2006). *Neobyčejný život Nikity Sergejeviče: N.S. Chruščov a jeho doba*. Praha: Dokořán.
- NÁLEVKA, V. (2001). *Karibská krize*. Praha: ISV nakladatelství.
- NÁLEVKA, V. (2000). *Světová politika ve 20. století (II.)*. Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan.

- REIMAN, M., LUŇÁK P. (2000). *Studená válka 1954-1964: sovětské dokumenty v českých archivech*. Brno: Doplněk.
- TAUBMAN, W. (2005). *Chruščov: člověk a jeho doba*. Praha: BB art.
- VOLEK, J. (1965). *Meze odvahy: Politický profil J.F.Kennedyho*. Praha: Nakladatelství politické literatury.
- WAISOVÁ, Š. (2005). *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.

**b) Elektronické zdroje**

<http://www.defenceandstrategy.eu/>

<http://www.cubanmissilecrisis.org/>

<http://www.jfklibrary.org>

[www.un.org](http://www.un.org)

## Obsah

ÚVOD .....	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
<b>1. KARIBSKÁ KRIZE.....</b>	<b>5</b>
1.1 Příčiny.....	5
1.1.1 Druhá Berlínská krize .....	5
1.1.2 Invaze v zátocě svini.....	6
1.1.3 Spojenectví pro pokrok.....	9
1.1.4 Zahraniční vztahy USA, SSSR a Kuby do podzimu 1962 .....	10
1.1.5 Operace Anadyr .....	10
1.2 Průběh.....	11
1.3 Důsledky.....	14
<b>2. JOHN FITZGERALD KENNEDY .....</b>	<b>16</b>
2.1 Vstup do politiky a kariéra před Karibskou krizí .....	16
2.1.1 Kongresman .....	17
2.2 Postoje a chování před v průběhu Karibské krize .....	19
2.2.1 Setkání ve Vídni.....	20
2.2.2 Vietnam.....	21
2.2.3 Jaderné testování.....	22
2.2.4 Karibská krize .....	<b>2Chyba! Záložka není definována.</b>
2.3 Dopad Karibské krize na vnímání J. F. Kennedyho americkou společností. 25	
<b>3. NIKITA SERGEJEVIČ CHRUŠČOV .....</b>	<b>29</b>
3.1 Vstup do politiky a kariéra před Karibskou krizí .....	29
3.2 První tajemník ÚV KS SSSR .....	31
3.3 Důsledek Karibské krize v Chruščovově politické kariéře.....	34
<b>4. KOMPARACE DŮSLEDKŮ KARIBSKÉ KRIZE.....</b>	<b>39</b>
4.1 Ve Spojených státech amerických a Sovětském svazu.....	39
4.2 Na politickou kariéru J. F. Kennedyho a N. S. Chruščova .....	39
<b>ZÁVĚR.....</b>	<b>41</b>
<b>SUMMARY .....</b>	<b>43</b>
<b>POUŽITÁ LITERATURA .....</b>	<b>44</b>
<b>SEZNAM PŘÍLOH .....</b>	<b>48</b>
<b>PŘÍLOHY.....</b>	<b>49</b>

## Úvod

Téma své bakalářské práce *Vliv Karibské krize na politickou kariéru J. F. Kennedyho a N. S. Chruščova* jsem si zvolila především ze zájmu o Studenou válku a problematiku jaderných zbraní a strategie jejich použití ve světě. Politický profil amerického prezidenta Johna Fitzgeralda Kennedyho je znám snad po celém světě. Ale jak to doopravdy v Bílém domě bylo během krizových 13 dní v říjnu 1962, opravdu tato situace pomohla Kennedymu k upevnění si své pozice v křesle prezidenta Spojených států amerických? Stoupl Kennedy v očích amerického národa? Proč Chruščov nakonec stáhl sovětské jaderné zbraně z Kuby, a dalo by se říci, že veřejně ustoupil Spojeným státům americkým, pomineme-li tajnou dohodu o stažení amerických zbraních z Turecka? Co udělal Chruščov špatně, že byl o dva roky později odvolán z křesla prvního tajemníka Komunistické strany Sovětského svazu? Odhalil v průběhu krize své slabiny?

Za cíl své bakalářské práce si kladu komparovat politické kariéry J. F. Kennedyho a N. S. Chruščova po skončení Kubánské raketové krize a na základě zjištěných informací si zodpovědět otázky stanovené výše.

Kubánská raketová krize, jak celou událost podle její prvotní příčiny nazývají Američané, naopak sovětská strana a celý východní blok po léta upřednostňovaly výraz karibská krize, aby tak zdůraznily, že samotnou krizi způsobily „pirátské aktivity amerických imperialistů“ v karibské oblasti.<sup>1</sup> Jedná se bezpochyby o jednu z nejvážnějších krizí ve 20. století od skončení druhé světové války. Na počátku 60. let 20. století byla mezinárodní situace na hraně použití jaderných arzenálů obou mocností, avšak díky umění diplomacie, vyjednávání a rozvážnosti obou státních představitelů se svět nedočkal katastrofálních důsledků, které by s použitím jaderných zbraní nastaly.

Práce je rozdělena do pěti kapitol. Po krátkém úvodu do obsahu a struktury práce následuje problematika Karibské krize, kde jsou zmíněny a vysvětleny její příčiny a samotný průběh krize. Třetí kapitola se věnuje americkému prezidentovi Johnu Fitzgeraldovi Kennedymu, jeho vstupu do politiky, působení během Karibské krize a vývoji kariéry po tomto mezinárodním politickém mezníku. Čtvrtá kapitola je strukturována obdobně jako kapitola předchozí s tím rozdílem, že se zabývá sovětským

---

<sup>1</sup> KENNEDY, F. Robert (1999). *Třináct dní*. Vzpomínky na kubánskou raketovou krizi. Praha: Paseka, s. 123.

vůdcem Nikitou Sergejevičem Chruščovem. V páté kapitole je komparace politických kariér a osobností obou politiků a zamyšlení se nad tezemi, které byly stanoveny výše.

Výzkumná metoda vychází z kvalitativní komparativní případové studie. V této práci jsou zkoumány dva případy (dvě politické kariéry osobností) a je provedena jejich srovnávací analýza. Práce je zaměřena na metodu rozdílu vlivu Karibské krize na následné politické působení obou státníků a vnímání jejich osobností širokou veřejností.

### ***Rozbor literatury***

Pro svou práci jsem čerpala z mnoha zdrojů, a to především z knižních a periodických. K nastínění teoretické části o studené válce a Karibské krizi jsem využila literatury především od českého historika a odborníka na moderní dějiny Vladimíra Nálevky *Karibská krize*, sepsané osobní vzpomínky na tuto událost Robertem Kennedym, *Třináct dní*. Literatury zabývající se Karibskou krizí je mnoho, ovšem častokrát je téma zpracováno v kapitole knih s tématem studené války, jako například 1. díl titulu *Popely ještě žhavé* od Karla Durmana či *Světová politika 20. století (II.)* již zmiňovaného Vladimíra Nálevky.

V druhé kapitole věnující se osobnosti J.F. Kennedyho jsem čerpala poznatky z díla *Nedokončený život* sepsaného historikem Robertem Dallekem, které je jedním z předních životopisů amerického prezidenta. Zdrojem mi byl také přepis nahrávek, které vznikly v době krizových třinácti dní v zasedací místnosti v Bílém domě *The Kennedy Tapes: Inside the White house during the Cuban missile crisis*, sepsaných Ernestem R. Mayem. Dále jsem také využívala internetové zdroje, a to především webovou stránku knihovny J. F. Kennedyho, kde jsou dostupné veškeré prezidentovy projevy a dokumenty. Ke zjištění informací o veřejném mínění ve Spojených státech jsem navštívila internetovou stránku [www.gallup.com](http://www.gallup.com), která mi poskytla většinu materiálu pro zpracování jednoho z vytyčených cílů této práce.

Následující kapitola se zabývá Nikitou S. Chruščovem. Zde jsem čerpala především z uceleného a světově oceněného životopisu *Chruščov. Člověk a jeho doba* od Williama Taubmana. Jako zdroj jsem využila také publikaci *Nikita Khrushchev*, která byla napsána již zmíněným W. Taubmanem a Chruščovovým synem Sergeiem, a také přepsané magnetofonové nahrávky samotného Chruščova v díle *Vzpomínky Nikity Sergejeviče Chruščova*. K získání dat a statistik veřejného mínění v tehdejších

Sovětském svazu a dnešním Rusku jsem čerpala z internetové stránky [www.wciom.ru](http://www.wciom.ru), kde jsem našla potřebné materiály, i přestože jich není takové množství jako na již zmíněné americké stránce [www.gallup.com](http://www.gallup.com).

Čtvrtá kapitola nabízející komparaci důsledků Karibské krize čerpá z již zjištěných dat a poznatků o státních představitelích z předešlých kapitol. Pro komparaci důsledků v uvedených supervelmocích čerpám mj. také z knih Oskara Krejčího *Zahraniční politika USA* a *USA a mocenská rovnováha*, a z knihy *Metafory studené války* od Petra Druláka.

# 1. Karibská krize

## 1.1 Příčiny

Tajná operace Anadyr, kterou spustil Sovětský svaz v květnu 1962 je jednoznačnou příčinou karibské krize. Sovětský svaz plánoval rozmístit na Kubě několik desítek raket středního doletu s jadernými hlavicemi, které měly přímo ohrožovat Spojené státy. Chruščov si myslel, že díky tomuto strategickému rozmístění raket, dokáže na Kennedyho „zatlačit“ v berlínské otázce, která byla stále nevyřešena. Problematiku Západního Berlína mnoho autorů, zabývajících se tématem studené války, řadí také mezi jednu z příčin karibského konfliktu společně s nevydařenou americkou invazí v Zátocě sviní na Kubě. Dále zde hrají roli také zahraniční politiky vůdců obou supervelmocí a jejich strategie. Mezi jednu z nedůležitějších, která zasáhla téměř celý americký kontinent, patří Kennedyho projekt Spojenectví pro pokrok z roku 1961. Příčin vzniku karibské krize bychom našli mnoho. Já jsem ve své práci zvolila výše zmíněné, kterým se budu v následujících podkapitolách podrobně věnovat.

### 1.1.1 Druhá Berlínská krize

Roku 1957 byla vypuštěna první umělá družice Země Sputnik. Zásluhy na tomto aktu měl nepochybně Sovětský svaz, který mohl na celosvětové mínění působit tak, že má převahu nad Spojenými státy v rozvoji nových technologií včetně jaderných zbraní. Společně s rozšiřováním jaderného arzenálu na stranách obou supervelmocí rostla také jejich obava z případného střetu. Chruščov byl sto jednat se Spojenými státy o snižování počtu zbraní hromadného ničení. Proto 10. listopadu 1958 znovu otevřel německou otázku s návrhem transformace Západního Berlína ve svobodné a demilitarizované město, což Rada NATO negovala. Chruščov ve své snaze viděl dva hlavní cíle – prvním z nich bylo zahájení rozhovoru se Spojenými státy a druhým byla vidina vyčlenění západoevropských států a struktur z území Západního Berlína.

Prvním zlepšením americko-sovětských vztahů bylo pozvání Chruščova k návštěvě prezidentského sídla v Camp Davidu prezidentem Eisenhowerem v září 1959. Zde americký prezident s ministerským předsedou hovořili o možnostech berlínské otázky, ovšem k pokroku se nedostalo. Roku 1961, kdy byl do úřadu prezidenta Spojených států zvolen mladý a z pohledu Sovětského svazu také nezkušený

politik John.F.Kennedy, jednání se Sovětským svazem o německé otázce pokračovalo. Představitelé obou mocností se sešli v červnu 1961 ve Vídni, aby projednali tři aktuální problémy – německou otázku, zákaz jaderných zkoušek a problematiku Laosu.<sup>2</sup> Setkání obou představitelů velmocí probíhalo velice bouřlivě. Přestože Kennedy nasadil smířlivý tón, Chruščov se od své první věty bouřlivě opřel do prezidenta Spojených států. Nikita Sergejevič konstatoval, že vzájemné vztahy závisí na uznání systémů druhého, a že komunismus má větší šanci na přežití vzhledem k jeho historii. Chruščov do Vídně nepřišel vyjednávat, nýbrž soupeřit.<sup>3</sup> Výsledkem této schůzky byl pouze závazek o respektování neutrality Laosu, zbylá dvě témata skončila bez shodného výsledku. Kennedy posléze přednesl svůj projev o udržení statu quo Západního Berlína, sloužící jako podnět Sovětskému svazu o vystavění zdi, která nadobro oddělila východní část Berlína od západní. Walter Ulbricht výstavbu naplánoval a v noci z 12. na 13. srpna roku 1961 se pozdější symbol studené války stal skutečností.<sup>4</sup> „Východ ji označil za „antifašistický obranný val,“ Západ za „zed' hanby.“<sup>5</sup>

### 1.1.2 Invaze v zátocě svini

Do roku 1952 stál v čele Kuby prezident Fulgencio Batista, který zastával tvrdou diktaturu, a která toho roku byla v občanské válce svržena. O rok později, 26. července 1953, se Hnutí mládeže vedené Fidelem Castrem neúspěšně pokusilo o převrat útokem na kasárna Moncada v Santiagu de Cuba. Mladý právník Castro byl zajat a v roce 1955, kdy byl amnestován díky iniciativě vysoké církevní hierarchie, emigroval do Mexika. Hnutí mládeže se přejmenovalo na Hnutí 26. července a Castro v něm zastával partyzánskou levici. 17. února 1959 byl jmenován prozatímním prezidentem Manuelem Urrutiou do čela reorganizované revoluční vlády. Castro byl přezdíván caudillem nového typu – odmítal obnovu demokratické společnosti, v politické sféře chyběl parlament, politické strany a v neposlední řadě také volby. Vše bylo řízeno centrálně. 17. května 1959 byl vydán zákon o agrární reformě, který omezoval držbu pozemků, a na který nejvíce doplatily zahraniční společnosti. Vznikající spory mezi Castrem a jeho odpůrci vyvrcholily v červenci 1959, kdy prezident Urrutio odstoupil. K nesouhlasu s Castrovou politikou se přidaly také karibské státy (dominikánský diktátor Rafael Trujillo, Haiti a další). Kuba byla závislá na dovozu ropy a vývozu

<sup>2</sup> NÁLEVKKA, V. (2001). *Karibská krize*. Praha: ISV nakladatelství, s. 9 - 20.

<sup>3</sup> DALLEK, R. (2006). *Nedokončený život*. Praha: Argo, s. 353 - 355.

<sup>4</sup> NÁLEVKKA, V. (2001). *Karibská krize*. Praha: ISV nakladatelství, s. 9 - 20.

<sup>5</sup> MOULIS, V. (2006). *Neobyčejný život Nikity Sergejeviče*. Praha: Dokořán, s. 147.



cukrové třtiny, s oběma komoditami obchodovala se Spojenými státy do doby, než Spojené státy začaly obchody bojkotovat a Kuba již nezastávala pozici „cukřenky“ Spojených států. Této situace využil Sovětský svaz, který v únoru 1960 vyslal Anastase Mikojana na Kubu, aby zde uzavřel kontrakt o poskytnutí sovětské půjčky a informoval o rozhodnutí Moskvy ke koupi půl milionu tun cukru z kubánské sklizně. 13. října byly vydány další dekrety o znárodnění – tentokrát bank a velkých průmyslových podniků. Jednalo se o tzv. konečné splnění programu Moncady a zároveň počátek socialistických přeměn na Kubě. Kuba také zablokovala nákup amerického zboží a obnovila spolupráci se Sovětským svazem, od kterého odebírala ropu (komunikace byla přerušena po Batistově pádu). Castro později tvrdil, že komunistickou ideologii obdivoval od počátků svého působení, ovšem po detailním zkoumání vývoje na Kubě a jeho politické kariéře lze tvrdit, že ke komunistické straně začal inklinovat až na základě špatných vztahů se Spojenými státy.<sup>6</sup> Fidel Castro 1. prosince 1961 veřejně vystoupil před kubánským lidem a přiznal svou oddanost marxismu-leninismu.<sup>7</sup>

3. ledna 1961 Spojené státy přerušily diplomatické styky s Havanou na základě již zmiňované kubánské agrární reformy a pozdější nacionalizace severoamerických cukrovarů. 6. ledna 1961 N.S. Chruščov ve svém projevu zmínil důležitost kubánské revoluce v boji proti imperialismu. Tajná operace organizována CIA o vylodění proticastrovských ozbrojených sil nesla název Pluto. Allan Dulles, ředitel CIA, společně s generálem Lemnitzerem představil projekt prezidentu Kennedymu. Přestože Kennedy s projektem nesouhlasil zástupci ozbrojených složek a Pentagon poukazovali na různé faktory, které vylodění podporovaly, jako například podpora Castrových odpůrců na Kubě, výcvik kubánských pilotů v Československu a další. Po několika poradách Kennedy přišel s podmínkou, aby vylodění proběhlo na jiném místě (původní Trinidad bylo dle něj moc nápadné místo), a aby podpora Spojených států byla co nejvíce skryta. Z alternativních míst se vybrala močálová Zátoka sviní, která zpětně už od začátku působí zcela nelogicky. Ministr obrany Robert McNamara s invazí nesouhlasil a státní tajemník Dean Rusk se dokonce od celé akce distancoval. Předseda zahraničního výboru Senátu posléze prezidentu Kennedymu vyčetl, že sebou nechává lehce manipulovat ze strany kubánského exilu. I přes všechny negativní postoje se prezident rozhodl uskutečnit tajnou operaci Pluto 17. dubna 1961. V sobotu 16. dubna šest

---

<sup>6</sup> NÁLEVKKA, V. (2005). *Světová politika ve 20. století (II.)*. Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan ml., s. 98 - 106.

<sup>7</sup> DALLEK, R. (2006). *Nedokončený život*. Praha: Argo, s. 401.

zastaralých letadel typu B-26 s kubánskými znaky provedlo útok na jednotlivé kubánské základny v Havaně, i přestože veřejnosti byla sdělena informace, že útok byl proveden uprchlíky z revolučního letectva, světový ohlas na bombardování byl tak silný, že Kennedy změnil své stanovisko a druhou vlnu bombardování odvolal. Další den se na pláži Hurón v Zátocě sviní vylodilo 1500 mužů „brigády 2506,“ kteří byli spatřeni dvěma prapory. Castrova pohotová reakce znamenala vyslání tanků a značné vojenské síly, o jejíž velikosti Spojené státy neměly ani tušení. 19. dubna byla celá akce ukončena a prohlášena za nevydařenou s více než stovkou padlých mužů a vojáky, kteří byli uvězněni. Kennedy neúspěch v Zátocě sviní bral jako svou osobní prohru způsobenou odvoláním druhého leteckého útoku a špatně zvoleného místa vylodění. Allan Dulles byl odvolán a na jeho místo byl vybrán John McCone. Sovětský svaz celou akci označil za „Akt americké agrese“ a Chruščov vystoupil s otevřenou pomocí Kubě. Fidel Castro v červenci 1961 vytvořil stranicko-politický subjekt ORI (Sjednocenou revoluční organizaci), který sjednocoval Hnutí 26. července, Lidovou socialistickou stranu a Direktorium 13. března. První tajemníkem ORI se stal jeho zakladatel Fidel Castro a mezi členy sekretariátu patřili Raúl Castro, Ernesto Guevara, Osvaldo Dorticos a další.<sup>8</sup>

„Je staré přísloví - vítězství má stovku otců, kdežto porážka je sirotkem,“ těmito slovy vzal na sebe veškerou zodpovědnost za akci v Zátocě sviní prezident Kennedy a díky těmto slovům se mu také dostalo mnoho porozumění.<sup>9</sup>

Prezident Spojených států vystoupil také se slovy směřovanými ke kubánským uprchlíkům a vlastencům, kteří projeví svou statečnost a pokusili se obnovit svobodu na Kubě. Zdůraznil, že Spojené státy neměly a nemají v plánu vojenský zásah na Kubě, ale berou jako povinnost chránit západní polokouli před jinými agresory. Svá slova směřoval rovněž k Chruščovovi, kterého vyzval, aby se nevměšoval do kubánských záležitostí a zbytečně tak neroznítil tlak mezi oběma velmocemi a tím pádem napětí v celém světě.<sup>10</sup>

3.-4. června proběhla již výše zmíněná schůzka Kennedyho a Chruščova ve Vídni. Vzhledem k nedávnému fiasku na Kubě byl Chruščov přesvědčen o mírových ústupcích v otázce Západního Berlína, které bude Kennedy ochoten udělat. Chruščovovy plány ovšem nebyly naplněny, jelikož Kennedy se ještě před vídeňským

<sup>8</sup> NÁLEVKKA, V. (2001). *Karibská krize*. Praha: ISV nakladatelství, s. 30 - 37.

<sup>9</sup> DURMAN, K. (2004). *Popely ještě žhavé*. (I. Díl). Praha: Nakladatelství Karolinum, s. 537.

<sup>10</sup> DALLEK, R. (2006). *Nedokončený život*. Praha: Argo, s. 328 - 329.

setkáním shledal s de Gaullem, který jej povzbudil a vyslovil mu plnou podporu. Vídeňská schůzka berlínskou krizi nevyřešila.<sup>11</sup>

### 1.1.3 Spojenectví pro pokrok

Spojenectví pro pokrok představovalo politický program prezidenta Kennedyho, který byl prvně v celém svém znění představen 13. března 1961 při příležitosti shromáždění latinskoamerických vůdců v Bílém domě. Hlavní myšlenkou této politické doktríny bylo distancování Spojených států amerických od všech diktátorských režimů na amerických kontinentech a naopak podpora a spolupráce s občanskými vládami. Podpora byla především ekonomická, která měla cílit k postupnému vytvoření společného trhu. 5.-17. srpna 1961 se konalo mimořádné zasedání Meziamerické hospodářské a sociální rady OAS v Punta del Este v Uruguaji jejíž hlavním tématem byla právě myšlenka Spojenectví pro pokrok a jejíž hlavní teze byly zaneseny do závěrečné Charty. Jednalo se především o hospodářský a sociální rozvoj, zvýšení životní úrovně obyvatelstva, zvýšení zemědělské a průmyslové výroby a modernizaci demokracie. Cílem Charty byla eliminace možného vzniku dalších levicově orientovaných diktátorských režimů. Ernesto „Che“ Guevara označil Spojenectví pro pokrok nástrojem severoamerického imperialismu.<sup>12</sup>

O necelý rok později, v lednu 1962, byl na popud Spojených států opět v technicky a bezpečnostně vybaveném Punta del Este svolán summit ministrů zahraničních věcí států OAS. Tématem byl nepohodlný režim na Kubě a případná ostrakizace ostrova. Pouze venezuelský prezident Romulo Betancourt a kolumbijský prezident Alberto Lleras Camargo spolupracovali se Spojenými státy a plně je podporovali v programu Spojenectví pro pokrok. Přestože Spojené státy si zasedání v Punta del Este představovaly dle svého scénáře, většina bodů, která byla projednána, nedostála své realizace. Argentina, Brazílie, Bolívie, Chile, Ekvádor a Haiti nesouhlasili s použitím síly a kolektivních sankcí proti Kubě, a tak odsouhlasili pouze exkomunikaci Kuby z OAS na základě kubánského prohlášení se za marxisticko-leninský systém. Tento systém, který byl ve spojení s komunistickým blokem, byl v rozporu se systémem meziamerickým.<sup>13</sup>

<sup>11</sup> DURMAN, K. (2004). *Popely ještě žhavé*. (I. Díl). Praha: Nakladatelství Karolinum, s. 537 - 538.

<sup>12</sup> NÁLEVKA, V. (2001). *Karibská krize*. Praha: ISV nakladatelství, s. 37 - 40.

<sup>13</sup> Tamtéž, s. 42 - 44.

Konference v Punta del Este byla ukončena 31. ledna a již 3. února prezident Kennedy rozhodl uvalit embargo na veškerý obchod s Kubou, kterou předtím označil za nástroj komunistického bloku. 4. února Castro vyhlásil tzv. II. havanskou deklaraci jako reakci na kroky Spojených států vůči jeho režimu. V této deklaraci podněcoval kubánský diktátor obnovení rozhovorů se Spojenými státy za přítomnosti OSN.<sup>14</sup> „Na jaře roku 1962 byla Kuba vyloučena z Hospodářské a sociální rady OAS, z Agrárního sdružení, z Kulturní rady, Právního výboru a posléze i z Komise pro meziamerickou atomovou energii. V květnu došlo k ustavení Dozorčí komise OAS, jež měla kontrolovat plnění jednotlivých rezolucí z Punta del Este.“<sup>15</sup>

#### 1.1.4 Zahraniční vztahy USA, SSSR a Kuby do podzimu 1962

Roku 1954 prezident Eisenhower přijal koncepci Massive Retaliation, která znamenala masivní útok jaderných zbraní Severoatlantické aliance na jakoukoliv agresi ze strany Sovětského svazu. Ruku v ruce šla i Dullesova doktrína, která měla za cíl potlačit komunismus. Kennedy přivedl roku 1962 na svět novou koncepci Flexible Response, tzv. pružné reakce. Podstatou této strategie bylo v případě jaderného napadení ničení vojenského arzenálu protivníka, nikoliv obyvatelstva.<sup>16</sup>

Ostrakizace Kubě přinesla mnoho problémů, především hospodářských. Produkce kávy a cukru znatelně klesla a režim byl nucen přistoupit na přidělový systém spotřeby potravin, oblečení a obuvi. Kubánští intelektuálové a kvalifikovaná pracovní síla neustále opouštěla „ostrov svobody, až do roku 1971, kdy se hranice uzavřely. Florida se stala útočištěm kubánských uprchlíků.<sup>17</sup>

#### 1.1.5 Operace Anadyr

S cílem upevnit vazby mezi Sovětským svazem a Kubou měl Chruščov vizi udělat z ostrova raketovou základnu. Ostrov má strategickou lokaci, tudíž Chruščovovi vyhovovalo, že by umístěnými raketami mohl přímo ohrožovat Spojené státy. Dne 10. června 1962 na zasedání politického byra byla odsouhlasena tajná operace Anadyr, která znamenala přemístění 40 sovětských raket středního doletu (R-12 a R-14) s jadernými hlavicemi společně s vojenskou silou a bojovou technikou na kubánské území. Vojíci sovětského expedičního sboru se podíleli na obraně Kuby a museli

<sup>14</sup> Tamtéž s. 45.

<sup>15</sup> NÁLEVKA, V. (2001). *Karibská krize*. Praha: ISV nakladatelství, s. 46.

<sup>16</sup> Tamtéž, s. 47 - 54.

<sup>17</sup> Tamtéž, s. 50 - 59.

respektovat místní zákony, ale právně patřili pod Sovětský svaz. O použití raket typů R-12 a R-14 měl výhradní právo rozhodovat Chruščov. Strategie Anadyru měla určený jednoznačný harmonogram, který se ovšem již v průběhu nedodržel a Sověti byli pozadu.<sup>18</sup>

Odtajnění faktu o umístěných raketách na Kubě Chruščov plánoval na období amerických voleb do Kongresu, kdy chtěl Kennedyho zmáčknot a zajistit si ústupky v oblasti Kuby a Západního Berlína. Chruščov požádal Kennedyho, aby přestali kontrolovat plavidla Sovětského svazu za pomoci letounů U-2, a na oplátku mu nabídl „zmrazení berlínského tématu.“ První tajemník ovšem nepodcenil přípravu a vyslal plukovníka Georgie Bolšakova, aby Roberta Kennedyho, ministra spravedlnosti Spojených států, klamně informoval o rozmístování sovětských obranných prostředků na území Kuby. Přestože se Chruščov snažil za všech sil zmást nepřítele, Kennedy prozřetelně povolal do služby vojenské záložníky a začal Sovětský svaz varovat. Tvrdil, že dokud se jedná pouze o sovětské obranné prostředky, nemůže dělat více, nežli důrazně varovat druhou stranu, a tím pádem zastrašovat Moskvu. Chruščov si ale dál hrál svou hru. Napsal prezidentu dopis, ve kterém nabízí mírové řešení berlínské otázky, ovšem až po volbách do amerického Kongresu, jak si Kennedy přeje, a navíc souhlasil s Kennedyho tezí, že ukvapené kroky jsou ty nejhorší. Na druhou stranu ovšem varoval Spojené státy před případným útokem na Kubu, která by znamenala odvetnou akci na území Berlína. Přestože Kennedy na oko souhlasil s přerušением průzkumných letů U-2, 9. října je opět povolal do vzduchu, ovšem vzhledem ke špatné viditelnosti byly s to vylétnout až 14. října. Právě toho dne získal průzkumný letoun 928 snímků kubánské pevniny, které jasně dokazovaly přítomnost sovětských útočných zbraní.<sup>19</sup>

## 1.2 Průběh

V úterý dopoledne dne 16. října 1962 se v Oválné pracovně Bílého domu sešel prezident Kennedy se svými spolupracovníky a sdělil jim informaci, kterou se sám dozvěděl tentýž den od Ústřední zpravodajské služby. Sovětský svaz buduje základny v San Cristobalu na Kubě a rozmisťuje na ně jaderné zbraně. CIA dodala také zvětšené fotografie z letounu U-2. Téhož dne byla také sestavena Executive Committee - Výkonný výbor Rady národní bezpečnosti. Jejímž členy byli Kennedyho spolupracovníci, kteří se dopoledne sešli v Bílém domě, patřili mezi ně například: státní tajemník Dean Rusk,

<sup>18</sup> TAUBMAN, W. (2005). *Chruščov. Člověk a jeho doba*. Praha: BB/art, s. 535 - 543.

<sup>19</sup> DALLEK, R. (2006). *Nedokončený život*. Praha: Argo, s. 456 - 463.

ministr obrany Robert McNamara, ředitel CIA John McCone, ministr financí Douglas Dillon, poradce prezidenta pro otázky národní bezpečnosti McGeorge Bundy, prezidentský poradce Ted Sorensen a ministr spravedlnosti Robert F. Kennedy. Oficiálně byl výbor ustanoven 20. října a jeho oficiálním předsedou byl prezident. Tito lidé následujících 13 dní byli v plné pohotovosti, vymýšleli strategie postupu, dohadovali se o předkládaných teoriích, až nakonec se prezident rozhodl pro finální verzi. Zpočátku se většina „Ex Comm“ domnívala, že jedinou správnou odvetou Sovětskému svazu je letecký útok. Naštěstí na pobídku prezidenta zpracovala i alternativní návrhy. Mezi zvažovanými návrhy byla ve hře kromě leteckého útoku také blokáda či karanténa ostrova. Robert Kennedy se sešel se sovětským diplomatem Dobryninem, kterého informoval o prezidentově znepokojení, ten však Kennedyho ujišťoval, že na Kubě se v současné chvíli nenacházejí ofenzivní zbraně, a ani do budoucna tuto strategii Sovětský svaz neplánuje.<sup>20</sup>

17. října byly vyhodnoceny další detailní fotografie území Kuby, které prokázaly, že stavitelské práce pokračují a zařízení s raketami je nasměrováno na určitá města ve Spojených státech, pro která by případné odpálení znamenalo rychlou zkázu. McNamara byl už v září pověřen prezidentem k sestavení vojenských jednotek, které by byly schopny jednat v případě sovětského útoku, a i přestože ministr nesouhlasil s útokem na Kubu a preferoval blokádu ostrova, vojenské oddíly včetně letadel a munice byly v pohotovosti.<sup>21</sup> Sovětský ministr zahraničí Andrej Gromyko se ve čtvrtek 18. října sešel s prezidentem Kennedym a držel se domácí mlžící strategie.<sup>22</sup> Prezidentovi tvrdil, že sovětská pomoc Kubě je určena k rozvoji zemědělství a kultivaci půdy, a k tomu jim dodali několik defenzivních zbraní, které nikterak neohrožují Spojené státy.<sup>23</sup>

22. října po dlouhých diskuzích „Ex Comm“ se prezident Kennedy rozhodl pro blokádu Kuby.<sup>24</sup> Ještě před celostátním prezidentským projevem v televizi, kde oznámil platnost námořní blokády ostrova od 24. října od 10 hodin,<sup>25</sup> vyslovili plnou

<sup>20</sup> KENNEDY, R.F. (1999). *Třináct dní*. Vzpomínky na kubánskou raketovou krizi. Praha: Paseka, s. 7 - 16.

<sup>21</sup> Tamtéž, s. 15 - 20.

<sup>22</sup> Andrej Gromyko, jak se později ukázalo, nebyl Moskvou plně informován o operaci Anadyr a jeho překvapení o rozmístění jaderných hlavic na Kubě nemohl nikdy obhájit.

<sup>23</sup> NÁLEVKA, V. (2001). *Karibská krize*. Praha: ISV nakladatelství, s. 84 - 86.

<sup>24</sup> Ex Comm se neshodla na finálním řešení, a tak předložila prezidentovi dvě varianty: blokádu a útok společně s obhajobami jednotlivých akcí a prezident nakonec přistoupil na variantu námořní blokády ostrova.

<sup>25</sup> NÁLEVKA, V. (2001). *Karibská krize*. Praha: ISV nakladatelství, s. 94.

podporu Spojeným státům německý kancléř Konrad Adenauer, generál Charles de Gaulle či britský premiér Harold Macmillan. Dalšího dne bylo svoláno jednání OAS,<sup>26</sup> kde byla odsouhlasena karanténa, která posléze byla stanovena na vzdálenost 500 mil. Zároveň prezident nezapomínal na případnou možnost sovětské blokády Západního Berlína a nařídil tak učinit opatření, aby se předešlo zbytečným ztrátám a pozdější lítostí nad nepřipraveností. V rámci námořní karantény se většina lodí zastavila na hranici karantény Kuby, ovšem sovětský tanker Bucharest pokračoval dál v cestě. Nebyl zastaven americkými vojenskými plavidly, jelikož Kennedy chtěl dát Chruščovovi příležitost a nechtěl riskovat vypuknutí konfliktu a zbytečné ztráty na lidských životech. V době nejvyšší pohotovosti si Kennedy s Chruščovem vyměnili několik dopisů, ve kterých se vzájemně obviňovali za způsobenou situaci, a ani jeden nechtěl ustoupit. 27. října obdržel prezident Chruščovův dopis, ve kterém stálo: “Odstraníme naše rakety z Kuby, vy odstraníte vaše z Turecka... Sovětský svaz se zaváže neinterventovat ani nezasahovat do vnitřních záležitostí v Turecku; Spojené státy přijmou stejný závazek ohledně Kuby.”<sup>27</sup> Pro Kennedyho se nejednalo o nic speciálního, sám se na jaře téhož roku o turecké rakety Jupiter a Thor zajímal a věděl, že jsou zastaralé a neplní zcela svou obrannou koncepci Spojených států.<sup>28</sup> Ovšem ze světového pohledu by stažení raket z Turecka byl jednoznačný ústupek Sovětskému svazu, o který prezident nestál. Další ranou pro amerického prezidenta bylo sestřelení průzkumného letounu U-2 s pilotem majorem Rudolfem Andersenem ml., který se podílel na průzkumných letech nad Kubou 14. října, které bylo provedeno z kubánského území. Protiútok by znamenal jednoznačné vypuknutí katastrofy, proto si jej prezident opět dobře promyslel, aby nezpůsobil něco, čemu se již týden snažil vyvarovat.<sup>29</sup>

Kennedy dlouze přemýšlel, jak situaci nejlépe utišit bez významnějších ztrát. Napsal tedy Chruščovovi dopis, ve kterém přijímal Chruščovovu nabídku z jeho osobního dopisu z předešlého dne. Ze strany Sovětského svazu se jednalo o odstranění všech druhů útočných zbraní a přerušování jejich dodávky na Kubu za dohledu OSN. Spojené státy měly garantovat okamžité upuštění od karantény a zavázat se k budoucí neintervenci na Kubu. Každopádně prvním krokem k ukončujícímu procesu, který Spojené státy vyžadovaly, bylo přerušování prací na základnách na karibském ostrově.

1 <sup>26</sup> „O výsledku mimořádného jednání Rady OAS byla neprodleně informována Rada bezpečnosti OSN.“ NÁLEVKA, V. (2001). *Karibská krize*. Praha: ISV nakladatelství, s. 96.

<sup>27</sup> KENNEDY, R.F. (1999). *Třináct dní*. Vzpomínky na kubánskou raketovou krizi. Praha: Paseka, s. 42.

<sup>28</sup> NÁLEVKA, V. (2001). *Karibská krize*. Praha: ISV nakladatelství, s. 87.

<sup>29</sup> KENNEDY, R.F. (1999). *Třináct dní*. Vzpomínky na kubánskou raketovou krizi. s. 20 - 45.

Dalšího dne, v neděli 28. října, přišla do Bílého domu souhlasná odpověď ze strany Sovětského svazu.<sup>30</sup>

### 1.3 *Důsledky*

Fidel Castro, který v průběhu krize vyhlásil všeobecnou mobilizaci kubánské armády, povolal do zbraně na 350 000 vojáků a nechal obklíčit základnu Guantanamo,<sup>31</sup> se na základě Chruščovova rozhodnutí cítil zrazen a ponížen. Nesouhlasil s Chruščovovým rozhodnutím, a přestože přiznal vzniklé rozpory mezi Havanou a Moskvou, ocenil práce sovětských techniků a vojáků, kteří byli na ostrově připraveni bojovat za nezávislost Kuby. Dále Castro poslal ultimativní dopis prezidentu Kennedymu, ve kterém si diktoval např. garance bezpečnosti ostrova, zrušení hospodářské blokády, či zastavení akcí proti kubánskému režimu. Kuba byla ekonomicky vyčerpána vzhledem k všeobecné vojenské mobilizaci, kterou Castro nařídil. Havana pociťovala nedostatek potravin a ropy, na kterou v průběhu nejkrizovějších dnů nechal Kennedy uvalit embargo.<sup>32</sup> „Castro byl tehdy mladý a horkokrevný, a tak se domníval, že ustupujeme a kapitulujeme. Nechápal, že naše akce byla nutná k tomu, aby se zabránilo vojenské konfrontaci.“<sup>33</sup>

Sovětský svaz začal s demontážními pracemi 29. října. „Přestože Gromyko požádal Fidela Castra o vstřícné přijetí generálního tajemníka OSN, nedali mu Kubánci souhlas ke kontrolní návštěvě likvidovaných raketových základen.“<sup>34</sup> Castro U Thantovu návštěvu chápal jako další ponížení jeho země. Diplomatické jednání s rozhořčeným Fidelem Castrem o stažení raket z ostrova vedl Anastas Ivanovič Mikojan, který byl mistrem diplomacie a v roce 1962 zastával funkci prvního náměstka předsedy sovětské vlády a zároveň byl členem předsednictva ÚV KSSS. Havanu informoval o demontáži a odvozu raket středního doletu a nově také bombardovacích letounů Il-28, které byly Spojenými státy zařazeny mezi tzv. ofenzivní zbraně. Ovšem Sovětský svaz zaručil Kubě nahrazení těchto letounů novými stroji, které ty stávající měly plně nahradit a Spojené státy se k nim nikterak nevyjádřily. Jednalo se o stíhače MiG-21.<sup>35</sup>

<sup>30</sup> Tamtéž, s. 46 - 51.

<sup>31</sup> NÁLEVKA, V. (2001). *Karibská krize*. Praha: ISV nakladatelství, s. 92 - 96.

<sup>32</sup> NÁLEVKA, V. (2001). *Karibská krize*. Praha: ISV nakladatelství, s. 122 - 123.

<sup>33</sup> CHRUŠČOV, N.S. (2000). *Vzpomínky Nikity Sergejeviče Chruščova*. Magnetofonové nahrávky z období glasnosti. Brno: Jota, s. 190.

<sup>34</sup> NÁLEVKA, V. (2001). *Karibská krize*. Praha: ISV nakladatelství, s. 127.

<sup>35</sup> Tamtéž, s. 138 - 151.



Robert Kennedy vyjednal s Dobryninem odsunutí raket z Turecka a Itálie, které mělo být v budoucnu provedeno tajně, aby informace nepronikla do médií a nebyla spojována s kubánskou krizí. Již dříve Chruščov s prezidentovou prosbou souhlasil a o domluveném dovětku k ukončení karibské krize neřekl ani Castrovi, ani U Thantovi. Rakety byly staženy na jaře roku 1963.<sup>36</sup>

„Dne 20. listopadu 1962 - po splnění všech Kennedyho požadavků - Spojené státy odvolaly námořní blokádu Kuby.“<sup>37</sup>

---

<sup>36</sup> CHRUŠČOV, N.S. (2000). *Vzpomínky Nikity Sergejeviče Chruščova*. Magnetofonové nahrávky z období glasnosti. Brno: Jota, s. 189 - 195.

<sup>37</sup> NÁLEVKKA, V. (2001). *Karibská krize*. Praha: ISV nakladatelství, s. 149.

## 2. John Fitzgerald Kennedy

### 2.1. *Vstup do politiky a kariéra před Karibskou krizí*

Doposud nejmladší prezident Spojených států se narodil 29. května 1917 v Bostonu ve státě Massachusetts jako druhé dítě Rose a Joeyho Kennedyových. V letech 1936-1940 studoval na Harvardově univerzitě v Cambridge, kde studium ukončil s diplomovou prací nesoucí název „Appeasement v Mnichově,“ která byla později publikována.<sup>38</sup> Rok poté, 1941, byl i přes veškeré zdravotní komplikace a následky předešlých operací, povolán do armády k námořnictvu v hodnosti podporučíka, kde posléze velel torpédoborcům.<sup>39</sup> Joe Kennedy, bratr Johna, zemřel 12. srpna 1944 ve službách armády. Účastnil se riskantní operace, ve které ve vzduchu explodoval Joeym řízený letoun. Tato nešťastná okolnost měla rozhodný dopad na Johna F. Kennedyho, který si uvědomil, že by měl pokračovat v bratrových šlépějích, které byly s pomocí otce plánované do vrcholné politiky země. Ke konci války, v dubnu 1945, byl John F. Kennedy poslán do San Franciska jako dopisovatel listu Chicago Herald-American na zakládající konferenci OSN. Tato kariéra pokračovala i v dalších měsících, kdy v Anglii sledoval předvolební kampaň Churchilla, a také cestoval po Evropě společně s ministrem námořnictví USA Jamesem Forestalem. Díky těmto cestám se setkal s vrcholnými světovými politiky, kteří v něm utvrdili domněnku o vlastní budoucí kariéře ve státním úřadě.<sup>40</sup>

Roku 1946 začala politická kariéra Johna F. Kennedyho, kdy kandidoval do Kongresu. „Joe Kennedy tajně přesvědčil Jamese Michaela Curleye, aby opustil své místo v Kongresu za jedenáctý volební okres a pokusil se ve volbách získat post starosty Bostonu.“<sup>41</sup> Díky mnoha otcově kontaktům, finančnímu zázemí a příjmení Kennedy měl John takzvaně vyšlapanou cestičku. Mnoho dobrovolníků, kteří se podíleli na Kennedyho první volební kampani, o něm tvrdili, že byl až příliš nesmělý a neuměl řečnit na to, aby mohl obstát v politice. John v rámci své předvolební kampaně navštěvoval továrny ve městě, bavil se s dělnictvem a prostým obyvatelstvem. Lidé jej vnímali spíše jako válečného veterána nežli politika. V červnu 1946 John F. Kennedy

---

<sup>38</sup> DALLEK, R. (2006). *Nedokončený život*. Praha: Argo, s. 64.

<sup>39</sup> Tamtéž, s. 82.

<sup>40</sup> Tamtéž, s. 100 - 112.

<sup>41</sup> Tamtéž, s. 116.

kandidující na straně demokratů získal v primárkách 40,5% odevzdaných hlasů (22 183 hlasů) a 5. listopadu 1946 byl s 69 093 hlasy zvolen kongresmanem za 11. okrsek (republikán Lester W. Bown získal pouhých 26 007 a skončil druhý za Kennedym).<sup>42</sup> Kennedy měl v roli kongresmana velkou podporu veteránů, především díky boji za bytovou politiku, ve které bojoval za zavedení federálně financovaného bydlení. Mezi další potencionální budoucí voliče patřili také katolíci, kterým se zamlouval negativní názor Kennedyho na legislativní úpravy ohledně zákazu podpory církevním školám. V roce 1948 si v primárkách i všeobecných volbách obnovil volební období ve funkci kongresmana, jelikož dle průzkumů neměl dostatečně silnou voličskou základnu, aby mohl kandidovat do Senátu. Díky otcově financím začal objíždět všechna města ve státě, aby si získal budoucí voliče.<sup>43</sup> „Jack se důsledně orientoval na zahraniční záležitosti a antikomunismus a neidentifikoval se s tou či onou stranou, nýbrž s národními zájmy.“<sup>44</sup> Roku 1949 odstartoval vlastní kampaň, kde se zaměřil na amerikanismus, čili antikomunismus, který byl v té době jedním z hlavních témat ve Spojených státech. Veřejně vystupoval i proti stranickému prezidentovi Trumanovi a operaci v Korei, kde se dle Kennedyho ukázalo, že vojenské prostředky jsou zaostalé a americký lid nepřipraven na případný konflikt. Mezi svá témata zařadil také problematiku států v Africe a Asii, které mohly snadno podlehnout Sovětskému svazu, který poukazoval na vliv Západu a jeho kolonialismus. Kennedy hodně cestoval, aby si zažil evropskou kulturu, ale také Blízký východ a Asii. Díky těmto cestám se dozvěděl nové informace a začal prosazovat názor, aby Spojené státy začaly podporovat nově vznikající státy a nejen ty, jelikož jsou v celosvětovém měřítku brány za ty, kteří ovládají OSN. Roku 1951 Kennedy oficiálně v televizním přenosu oznámil svou kandidaturu do Senátu v nadcházejícím roce.<sup>45</sup>

### 2.1.1 Kongresman

4. listopadu 1952 vyhrál John F. Kennedy volby do Senátu s celkovým počtem 1 211 984 hlasů (druhý skončil republikán Henry Cabot Lodge s 1 141 247 hlasy).<sup>46</sup> Mezi prvními Kennedyho úkoly byla podpora tradičních průmyslových odvětví

<sup>42</sup> Dostupné z <<http://www.jfklibrary.org/Research/Research-Aids/Ready-Reference/JFK-Fast-Facts/Election-1946.aspx>>.

<sup>43</sup> DALLEK, R. (2006). *Nedokončený život*. Praha: Argo, s. 132 - 144.

<sup>44</sup> Tamtéž, s. 145.

<sup>45</sup> Tamtéž, s. 146 - 160.

<sup>46</sup> Dostupné z <<http://www.jfklibrary.org/Research/Research-Aids/Ready-Reference/JFK-Fast-Facts/Election-1952.aspx>>.

(rybolov, loďařství a textilnictví) v Nové Anglii. Tato první vlašťovka se mu povedla, jelikož většina ekonomických opatření, které Kennedy navrhnul, byla Kongresem schválena. Do celostátního povědomí se mladý senátor dostal díky výrazné podpoře výstavby průplavu St. Lawrence Seaway. V roli senátora Kennedy také podporoval nezávislost Indočíny, s ohledem na táhnoucí se válku Francouzů proti Sovětskému svazu měl senátor myšlenku vybudování armády z místních obyvatel, kterým by byla přislíbena nezávislost po ukončení konfliktu, ovšem bez podpory Spojených států, jelikož celkové ukončení sporu viděl v negativním světle. Kennedy byl díky svému negativnímu postoji o vyhrané válce Francouzů, který stál v opozici Trumanovu, často zmiňován v amerických médiích a v očích veřejnosti „povýšil“ na znalce zahraničního dění. Přestože svatba s Jacqueline Bouvierovou, která se uskutečnila v září roku 1953, nepatří svým obsahem do politické kariéry osobnosti politika, v případě Kennedyho tomu tak nebylo. Jeho manželka v budoucnu hrála důležitou roli v jeho kandidatuře na prezidenta Spojených států a zároveň role první dámy, kterou miloval celý národ, byla pro Kennedyho velice užitečnou. V roce 1956 se John F. Kennedy pokoušel kandidovat na viceprezidenta do nadcházejících prezidentských voleb, ale bohužel neúspěšně. Souboj vyhrál Jack Kefauver, nýbrž mediální hvězdou byl Kennedy, který se díky své kampani probojoval do celostátního povědomí. Roku 1957 jmenoval Lyndon Johnson Kennedyho do senátního Výboru pro zahraniční vztahy, díky čemuž mohl utvrdit svou pozici znalce na zahraniční záležitosti. Jak již bylo zmíněno výše, zastával protikolonialistický postoj, a to nejen v Indočíně, ale také v Alžírsku. Právě Alžírská krize byla dalším mezníkem, kdy Kennedy vystoupil se svým názorem, který byl rozdílný prezidentovu (Eisenhowerovi). V rámci studené války Kennedy preferoval rozdělit síly ekonomické a vojenské, resp. rozdělit finance jak na zbrojení, tak na ekonomický a hospodářský pokrok země. Nebyl zastáncem neustálého zbrojení, jelikož se sám obával, aby se ze studené války nestala válka militarizovaná. Na druhou stranu, ale podporoval vývoj nových technologií v oblasti raketových útočných zbraních, jelikož se obával, že Sovětský svaz zbrojí více a v technologiích jsou o krok napřed. Této domněnce přispělo také vyslání Sputniku do vesmíru v roce 1957. Americká populace ale v tomto ohledu Kennedyho moc neposlouchala, větší starost jim dělal spíše problém rasové segregace a dobré vztahy se Sovětským vztahem, ze kterého měli respekt.<sup>47</sup> V listopadu roku 1958 si Kennedy ve volbách obhájil místo senátora,

---

<sup>47</sup> DALLEK, R. (2006). *Nedokončený život*. Praha: Argo, s. 161 - 203.

ve kterých získal 73,2% hlasů (druhý skončil Vincent J. Celestes s 26,6% hlasů).<sup>48</sup> V této chvíli již John F. Kennedy reálně přemýšlel o postu prezidenta Spojených států amerických.

2. února 1960 oznámil John F. Kennedy svou kandidaturu na úřad prezidenta Spojených států amerických.<sup>49</sup> 10. května zvítězil v primárkách demokratické strany. Do svého tandemu prezidentských voleb si zvolil texaského senátora Lyndona Johnsona. V opozici stál nominovaný republikán Richard M. Nixon, dosavadní viceprezident Eisenhowerovy administrativy, který byl v týmu společně s Henry Cabot Lodgem.<sup>50</sup> 8. listopadu 1960 byl s těsným výsledkem 49,7% ku 49,5% hlasů zvolen prezidentem Spojených států John Fitzgerald Kennedy.<sup>51</sup> Volby byly mezníkem, nejen proto, že byl do úřadu země zvolen doposud nejmladší kandidát, ale také protože se jednalo o prvního katolíka a prvního prezidenta, který se narodil již ve dvacátém století.<sup>52</sup> “O prohře známějšího kandidáta, R.Nixona, rozhodla i první přímá televizní debata, kde se kandidát demokratů Kennedy projevil jako sebevědomější a kompetentnější.”<sup>53</sup> Svou inaugurační řeč přednesl mladý prezident 20. ledna 1961, díky které byl posléze považován za jednoho z nejlepších řečníků na poli prezidentů USA.<sup>54</sup>

## **2.2 Postoje a chování před a v průběhu Karibské krize**

Doba, ve které usedl Kennedy do prezidentského křesla, byla napjatá především na zahraničněpolitickém poli. Vztah mezi Sovětským svazem a Spojenými státy se vyostřoval, soupeření v jaderném zbrojení bylo v plné síle a Chruščov si z nově zvoleného, dle jeho slov nezkušeného Kennedyho, nic nedělal. Kennedyho cílem bylo vyhnout se jaderné válce, proto usiloval o zrušení jaderných testů. Na druhou stranu Pentagon zastával názor, „že čím bude jaderná převaha Spojených států nad Moskvou výraznější, tím pravděpodobněji se „sovětský postup ve studené válce zastaví.“<sup>55</sup>

<sup>48</sup> Dostupné z <<http://www.jfklibrary.org/Research/Research-Aids/Ready-Reference/JFK-Fast-Facts/Election-1958.aspx>>.

<sup>49</sup> Dostupné z <<http://www.jfklibrary.org/Exhibits/Past-Exhibits/The-Making-of-a-President.aspx>>.

<sup>50</sup> Dostupné z <<http://www.jfklibrary.org/JFK/JFK-in-History/Campaign-of-1960.aspx?p=1>>.

<sup>51</sup> Dostupné z <<http://www.jfklibrary.org/Research/Research-Aids/Ready-Reference/JFK-Fast-Facts/1960-Presidential-Election.aspx>>.

<sup>52</sup> Dostupné z <<http://www.jfklibrary.org/JFK/JFK-in-History/Campaign-of-1960.aspx?p=2>>.

<sup>53</sup> KARAS, P. a KUPKA, K. (2005). *Atlas prezidentských voleb USA 1904-2004*. Praha: P3K, s. 20.

<sup>54</sup> Dostupné z <<http://www.jfklibrary.org/Asset-Viewer/BqXIEM9F4024ntFl7SVAjA.aspx>>.

<sup>55</sup> DALLEK, R. (2006). *Nedokončený život*. Praha: Argo, s. 302.

V březnu 1961 pak Kennedy zvýšil rozpočet na obranu země a rozhodl rozšířit počet bojových ponorek, jaderných hlavic, mezikontinentálních balistických raket a taktěž bombardérů B-52, a to i přestože věděl, že zbrojení je v tomto případě iracionální a má za cíl pouze odstrašit Sověty. V čem si ale udržel názor, byla otázka kolonialismu a jeho negativní postoj k ní. Od počátku své prezidentské kariéry řešil tento problém, nejprve v oblasti Afriky a Konga, které tou dobou získalo nezávislost na Belgii. Posléze visela ve vzduchu otázka Laosu a jižního Vietnamu, kde reálně hrozil komunismus, což Kennedy nechtěl dopustit. Mezi další probírané mezinárodní bezpečnostní otázky se na jaře roku 1961 dostala Kuba a Castrův režim, který nejenom potlačoval občanská práva v zemi, ale také podporoval vznik komunismu v Latinské Americe. Pro Kennedyho bylo toto nepřipustné. Po Eisenhowerově administrativě mu zůstala otevřená otázka invaze na Kubu, v níž se rozhodl společně s CIA pokračovat.<sup>56</sup> Po neúspěšné akci vzal veřejně Kennedy vinu na sebe a dle průzkumů veřejného mínění z dubna 1961 vzrostla jeho obliba z 78% na 83%.<sup>57</sup> „Navzdory vysokým preferencím byl Kennedy výsledky svých prvních sta dní v prezidentském úřadu zklamán. Etabloval se sice jako charismatický vůdce, avšak rostoucí napětí mezi ním a Castrem, komunistické nepokoje v Asii i v Africe, nevykonná ekonomika a spory o občanská práva na domácí scéně značně otřáslly jeho sebedůvěrou.“<sup>58</sup> 20. dubna 1961 měl Kennedy projev před americkou společností vydavatelů novin, kde promluvil o ponaučení z Invaze v Zátocě sviní a hlavně z eskalující hrozby komunismu. Zmiňoval, že nadále vliv komunismu nebude celosvětově podceňovaný. Spojené státy společně s Latinskou Amerikou budou muset čelit faktu, že se již nedá odsouvat otázka přežití na jejich polokouli, a že v každém koutě světa se neustále dějí neúprosné boje, které nejsou jen otázkou armád a jaderných zbraní. Na závěr dodával, že přežijí jen ti nejsilnější, nejodvážnější, pracovití a vizionářští.<sup>59</sup>

### 2.2.1 Setkání ve Vídni

V červnu 1961 se Kennedy sešel ve Vídni s tajemníkem Chruščovem.<sup>60</sup> Setkání nedopadlo dle prezidentových představ. Vše vylíčil ve svém televizním projevu národu dne 6. června, ovšem diplomatickými slovy, aby tímto vystoupením nevyvolal krizi.

<sup>56</sup> Více informací k tématu Invaze v Zátocě sviní viz kapitola 2.1.2.

<sup>57</sup> Dostupné z <<http://www.gallup.com/poll/1795/Years-After-Bay-Pigs-Most-Americans-Unfavorable-Opinion-Cuba.aspx>>.

<sup>58</sup> DALLEK, R. (2006). *Nedokončený život*. Praha: Argo, s. 325.

<sup>59</sup> Dostupné z <<http://www.fordham.edu/halsall/mod/1961-kennedy-cuba1.html>>.

<sup>60</sup> Více informací ke schůzce ve Vídni viz kapitola 2.1.1.

Zmínil rozdílné názory obou státníků na budoucnost světa, na Chruščovovu představu rozšíření komunismu do nově se rozvíjejících států a rozlišné chápání činů oněch států. Poznamenal také dohodu o udělení nezávislosti Laosu a také o stejném přístupu k Barmě a Kambodži. Nezastíral, že pro Spojené státy je Sovětský svaz stále hrozbou, ale zmínil fakt, že doufá o „prolomení ledu v komunikaci“ díky Vídeňské schůzce. Pozitivně hovořil o pařížském setkání s prezidentem de Gaullem, anglickým premiérem Macmillanem a královnou Alžbětou.<sup>61</sup> O tři týdny později, 28. června, vystoupil prezident na tiskové konferenci, kde promluvil o Západním Berlíně a vznikající krizi, kterou způsobil Sovětský svaz společně s lidry Východního Berlína s tzv. mírovou smlouvou, která se „mírová“ zdála být pouze jedné straně. Zmínil se také o odmítnutí zákazu jaderných zkoušek, který se projednával v Ženevě a polemizoval, jak si Spojené státy mohou být jisti, že v tuto chvíli zrovna Sovětský svaz někde testy neprovádí. Na otázku reportéra, zdali by se o testování dozvěděl, odpověděl negativně. Obvinil Moskvu z pokračujícího jaderného zbrojení a případného vzniku jaderné války.<sup>62</sup> Toto vystoupení mělo primárně Chruščova odstrašit. Vzhledem k stupňující se krizi v Berlíně demonstroval Kennedy svou sílu, resp. sílu své země. V televizním projevu z 25. července, sedm týdnů od návratu z Vídně, se jednoznačně vyjádřil k současné situaci. Vyzval Kongres, aby zvýšil investice do armády, rozšířil vojenské jednotky na 1 milion mužů a taktéž posílil válečné loďstvo a leteckou obranu. Dal tak Moskvě najevo, že Spojené státy už nadále nehodlají pouze ustupovat, ale také jednat a být ve střehu.<sup>63</sup> Dne 13. srpna 1961 již stála Berlínská zeď. Dalo by se říci, že tento souboj Kennedy vyhrál, jelikož ochránil Západní Berlín od Sovětské moci a komunismu a navíc požadavek mírové smlouvy ze strany Sovětského svazu byl stáhnut. V létě roku 1963 Kennedy navštívil Berlín a pronesl zde jednu ze svých nejznámějších řečí plnou entuziasmu, ve které vyzval lid, aby přijeli do Berlína, a viděli, co dokáže komunismus zapříčinit.<sup>64</sup>

### 2.2.2 Vietnam

Po utichající Berlínské krizi přišel na řadu Vietnam, který v otázce světového míru Kennedyho stále znepokojoval. Spojené státy podporovaly Diemův jihovietnamský režim, ovšem za předpokladu, že v zemi budou zavedeny nové

<sup>61</sup> Dostupné z <[http://www.jfklink.com/speeches/jfk/publicpapers/1961/jfk231\\_61.html](http://www.jfklink.com/speeches/jfk/publicpapers/1961/jfk231_61.html)>.

<sup>62</sup> Dostupné z <[http://www.jfklink.com/speeches/jfk/publicpapers/1961/jfk258\\_61.html](http://www.jfklink.com/speeches/jfk/publicpapers/1961/jfk258_61.html)>.

<sup>63</sup> Dostupné z <[http://www.jfklink.com/speeches/jfk/publicpapers/1961/jfk302\\_61.html](http://www.jfklink.com/speeches/jfk/publicpapers/1961/jfk302_61.html)>.

<sup>64</sup> Dostupné z <<http://www.jfklibrary.org/JFK/JFK-in-History/The-Cold-War-in-Berlin.aspx>>.

ekonomické a hospodářské reformy. V roce 1961 byly do Jižního Vietnamu vyslány americké vojenské jednotky, o kterých veřejnost neměla tušení, jelikož Bílý dům se v tomto tématu vyhýbal novinářům. Kennedy se obával narušení vztahů především s Moskvou, a proto „chtěl, aby byla angažovanost USA v jihovýchodní Asii vidět co nejméně.“<sup>65</sup> S rostoucí účastí a bohužel také ztrátami amerických vojáků v jihovýchodní Asii, začínala americká veřejnost podezírat vládu z účasti ve válce. Kennedyho jednání mělo negativní dopad na vnímání veřejnosti, jelikož prezident jejich země k nim nebyl upřímný a neříkal pravdu. Snaha ubránit zemi před komunisty, kteří podporovali Frontu národního osvobození Vietcong, byla silná, a proto Kennedy stále váhal se stažením amerických jednotek. Rozhodnutí o stažení vojsk padlo na rok 1965, po plánovaném znovuzvolení Kennedyho v úřadě. Nechtěl riskovat případné ztráty voličů.<sup>66</sup> Spolupráce a jednání s prezidentem Diemem, který ve své zemi nevycházel s buddhisty, byla obtížná. Diem byl nakonec zabit a postoj Kennedyho stále nejasný. Dodnes se vedou spekulace, zda chtěl jednotky z Vietnamu stáhnout, anebo je tam nechat na pomoc nové vládě. S určitostí ovšem můžeme tvrdit, že široká americká veřejnost byla s Kennedyho jednáním nespokojena a tomu také odpovídaly výsledky veřejného mínění.<sup>67</sup>

### 2.2.3 Jaderné testování

Dalším zlomovým bodem byly jaderné zkoušky a přístup obou supervelmocí k této problematice. Kennedy již svou prezidentskou kampaň v roce 1960 stavěl mj. také na slibech o omezení až k případném zákazu jaderných zkoušek ve světě. Bohužel během ne příliš úspěšného setkání představitelů obou supervelmocí ve Vídni roku 1961 se omezení jaderného testování nedalo očekávat. V srpnu Sovětský svaz oznámil opětovné testování a Kennedy byl, i přes svou opatrnost a váhavost, vnějšími okolnostmi přinucen k testování amerických raket. V březnu 1962 měl televizní projev před americkým národem, aby „vysvětlil“ občanům z jakého důvodu odsouhlasil nové testování jaderných zbraní. Zmínil celosvětový mír, který byl právě kvůli jadernému arzenálu ohrožen, ale vzhledem k pokračujícímu zbrojení na straně Sovětského svazu bylo nutné držet krok, aby tato komunistická velmoc nezískala převahu.<sup>68</sup> Po Kubánské krizi Kennedy s Chruščovem opět otevřeli otázku omezení testování jaderných zbraní. 10. června 1963 pak Kennedy na americké univerzitě ve Washingtonu pronesl řeč, kde

<sup>65</sup> DALLEK, R. (2006). *Nedokončený život*. Praha: Argo, s. 450.

<sup>66</sup> Tamtéž, s. 566.

<sup>67</sup> Viz kapitola 3.3.

<sup>68</sup> Dostupné z <[http://www.jfklink.com/speeches/jfk/publicpapers/1962/jfk71\\_62.html](http://www.jfklink.com/speeches/jfk/publicpapers/1962/jfk71_62.html)>.



informoval občany o novém jednání ohledně zákazu jaderných zkoušek se Sovětským svazem a také vyzval k ukončení studené války. Sověti přepis celého projevu otiskli ve svých médiích bez úpravy, což znamenalo další pozitivní krok v sovětsko-amerických vztazích. 25. července 1963 v Moskvě byla dohodnuta smlouva mezi oběma velmocemi o zákazu zkoušek v kosmickém prostoru, ve vzduchu a pod vodou, kterou posléze v srpnu podepsali ministři zahraničních věcí Sovětského svazu, Spojených států amerických a Velké Británie.<sup>69</sup> Navíc byla zřízena „horká linka“ mezi Kremlem a Bílým domem.

#### 2.2.4 Karibská krize

Krize v Karibiku byla zásadním mezníkem pro Kennedyho politickou kariéru. Vzhledem k předešlým událostem v Berlíně a Vietnamu měla veřejnost rozporuplné názory na jeho úřadování. Co se ovšem musí nechat je fakt, že Kennedyho považovali za opravdového znalce a analytika mezinárodních vztahů. V době napjatých třinácti dní v říjnu roku 1962 se Kennedy projevil jako diplomat a člověk na svém místě. Ze svých spolupracovníků v Bílém domě vytvořil úzký sbor ExComm (The Executive Committee of the National Security Council), který měl na starost celou situaci ohledně Karibské krize. Sám byl v čele tohoto seskupení a rozhodoval o finálních krocích. ExComm vedl dlouhé debaty o dalším postupu a dával prezidentovi na výběr z jejich doporučení. V případě rozhodování ohledně blokády či útoku na Kubu vedl prezident dlouhé debaty. Řešil možný útok Sovětského svazu na Berlín a jeho obsazení. Věděl, že sovětská strana je nepředvídatelná ve svém jednání, a proto byl značně nerozhodný. Záleželo mu stále také na veřejném mínění, a proto se rozhodl o veřejném vystoupení v televizi, kde se vyjádřil ke skutečnosti týkající se Kubu a mj. sdělil stanovisko ohledně blokády ostrova, ke které se rozhodl.<sup>70</sup> Každopádně toto prezidentovo veřejné vystoupení nemělo být pouze projevem ke svému lidu, mělo také zapůsobit na Sovětský svaz, kterého považoval za strůjce celé nastalé situace, což také v projevu zmínil.<sup>71</sup> Nastalou situaci v průběhu jednotlivých dní Kennedy řešil společně s premiérem Macmillanem. Jeho slova a názory považoval za myšlenky kvalitního a zkušeného politika. Rozebírali spolu především dopisy od generálního tajemníka OSN, U Thanta, a jednotlivé možnosti

---

<sup>69</sup> NÁLEVKA, V. (2005). *Světová politika ve 20.století* (II.). Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan ml., s. 203.

<sup>70</sup> MAY, Ernest R. (1998). *The Kennedy tapes: inside the White house during the Cuban missile crisis*. Cambridge: Harvard University Press, s. 257.

<sup>71</sup> Tamtéž, s. 276 - 281.

zásahu OSN do situace.<sup>72</sup> Prezident se setkal s indickým velvyslancem při Spojených státech, B. K. Nehruem, se kterým konzultoval problematiku komunistického systému, aby více porozuměl jejich přemýšlení a mohl alespoň částečně předvídat, co v dané chvíli může nastat z jejich strany. Text, který se Ex Commu dostal do rukou 27. října, a který byl zveřejněn v tisku, měl být prepisem dopisu, který o den dříve napsal Chruščov Kennedymu. K překvapivému zjištění se bohužel jednalo sice o stejný dopis, ale s upravenými požadavky, které v několika bodech měnily pointu zprávy. Kennedy byl se svými kolegy vystaven dlouhému přemýšlení, zdali reagovat na první či druhý dopis, ve kterém si Sovětský svaz nárokoval stažení amerických střel Jupiter v Turecku, vyloučení amerického útoku na Kubu a navíc přijetí OSN jako zprostředkovatele komunikace. Kennedy se rozhodl odpovědět na původní dopis, ve kterém o Turecku nebyla ani zmínka. Nechtěl, aby v tomto souboji vyšel z boje jako poražený, ve kterém nejen, že odsouhlasil neútočení na Kubu, ale také stáhl americký arzenál z Turecka. Věděl, jak velký negativní dopad by toto řešení mělo na veškeré americké, ale i evropské obyvatelstvo.<sup>73</sup> Lidé v Pentagonu byli skeptičtí k Chruščovově kapitulaci, která přišla 28. října formou dopisu do prezidentovy kanceláře. Ale i přesto nálada mezi členy Ex Commu byla euforická a plná nadějí. Kennedy se rozhodl ponechat blokádu do té doby, než Sovětský svaz začne plnit sliby, které Chruščov zmínil ve svém dopise. 20. listopadu na tiskové konferenci oznámil, že do 30 dnů budou rakety z Kubu staženy a přepraveny zpět do Sovětského svazu. Po odinstalování všech ofenzivních zbraní z ostrova Kennedy slíbil odvolat karanténu. Během svého prohlášení ovšem nezmínil stažení Jupiterů z Turecka, na kterém se tajně s Chruščovem domluvil. Byla to otázka taktiky a také zachování si určitého postoje a tváře před celým světem.<sup>74</sup> „Za vyřešení krize se Kennedymu dostalo oprávněné uznání.“<sup>75</sup> Američané během vyostřených třinácti dnů v říjnu 1962 bedlivě sledovali konání svého prezidenta. Posléze se shodli, že v Kennedyho úřadování viděli „nové světlo,“ které mimo jiné vyneslo zahraniční politiku mezi nejdůležitější oblasti působení.<sup>76</sup>

Kubánská krize byla sledovanou událostí po celém světě. Dopomohla tomu také média a jejich rychlý rozvoj. „Kennedyho sedmnáctiminutový projev sledovalo

---

<sup>72</sup> Tamtéž, s. 426 - 430.

<sup>73</sup> Tamtéž, s. 505 - 518.

<sup>74</sup> MAY, Ernest R. (1998). *The Kennedy tapes: inside the White house during the Cuban missile crisis*. Cambridge: Harvard University Press, s. 665.

<sup>75</sup> DALLEK, R. (2006). *Nedokončený život*. Praha: Argo, s. 486.

<sup>76</sup> Dostupné z <<http://www.jfklibrary.org/About-Us/News-and-Press/Press-Releases/Kennedy-Library-Releases-New-Report-on-Cuban-Missile-Crisis-Study-Documents-Impact-of-Crisis-on-Amer.aspx>>.

v pondělí večer [22. října] na sto milionů Američanů, kteří byli na krizi upozorněni sdělovacími prostředky. Byl to do té doby vůbec nejvyšší počet posluchačů prezidentova projevu.<sup>77</sup>

### **2.3 Dopad Karibské krize na vnímání J. F. Kennedyho americkou společností**

John Fitzgerald Kennedy, 35. prezident Spojených států amerických, ovšem první prezident nové generace, byl mladý, charismatický a talentovaný. Veřejnost jej vnímala velice pozitivně. Svou pověst si vydobyl především díky skvělé práci s médii, díky čemuž bychom jej mohli vnímat, ostatně jako většina amerického národa, spíše jako celebrity nežli prvního muže americké politické scény v 60. letech minulého století. Ženy jej milovaly pro jeho vzhled, šarm a nechvalně známého neodolatelného svůdníka. Muži pro jeho pověst válečného veterána. Nemálo mu k jeho popularitě dopomohla také jeho žena Jacqueline, která byla obdivována nejen ve Spojených státech, ale také v zemích, kde svého muže doprovázela. Nejednou Kennedy s humorem podotkl, že on je ten muž, který doprovází Jacqueline Kennedyovou na cestách. Dosvědčuje tomu také průzkum, který provedla společnost Gallup v prosinci roku 2013. Jacqueline Kennedyová Onassisová se v něm umístila na třetím místě mezi nejvíce obdivovanými ženami světa od roku 1948.<sup>78</sup>

Z výzkumů, které byly uskutečněny v listopadu roku 2013, tedy půl století od vraždy Kennedyho, mezi vzorkem 1039 občanů Spojených států starších 18 let vyplývá, že i v současnosti si většina (tj. 74% z dotázaných) obyvatel Spojených států amerických myslí, že Kennedy byl vynikajícím prezidentem, oproti republikánovi Ronaldu Reaganovi, který skončil na druhém místě (s pouze 61%) a za ním, na třetím místě, se umístil demokrat Bill Clinton. Autoři výzkumu ze společnosti Gallup srovnávali výsledky z ankety, která proběhla v roce 2004, kde 78% dotázaných dospělých Američanů tvrdí, že prezident Kennedy byl nadprůměrný ve svém úřadu ve srovnání s jeho předchůdci i následovníky. Ve výzkumech stejné společnosti, které byly provedeny v letech 1990-2010 je pozoruhodné, že oblíbenost Kennedyho v úřadě prezidenta posmrtně ani jednou neklesla pod hodnotu 76%, a navíc 85% respondentů uvedlo, že s konáním činnosti prezidenta Spojených států amerických v rukou

---

<sup>77</sup> DALLEK, R. (2006). *Nedokončený život*. Praha: Argo, s. 475.

<sup>78</sup> Dostupné z <<http://www.gallup.com/poll/166646/obama-clinton-continue-reign-admired-man-woman.aspx>>.

Kennedyho, bylo spokojeno. Již zmíněný výzkum z listopadu roku 2013 přinesl výsledky i z pohledu věkových kategorií respondentů. Nejvíce, tj. 83%, dotazovaných uvedlo, že Kennedy byl vynikajícím prezidentem – tito respondenti se pohybovali ve věku 18-29 let (lidé, kteří se narodili až po Kennedyho vraždě). 77% respondentů, kteří Kennedyho ohodnotili stejně, pak byli z věkové kategorie 50-64 let. Lidé v kategorii 65 let a výše pak v nejvíce procentech, tj. 26, ohodnotili Kennedyho v kolonce průměrný prezident.<sup>79</sup> Z průzkumu, který byl proveden v září roku 2011 společností Public Policy Polling, lze vidět, že i zde patří Kennedy k dosud nejlépe hodnoceným prezidentům USA. Ovšem oproti předešlému výzkumu společnosti Gallup jej nejlépe ohodnotili občané starší 65 let (79% respondentů) a až po nich se řadili mladí lidé ve věku 18-29 let se 74%. V průzkumech veřejného mínění můžeme sledovat rozlišnosti, v případě společnosti Gallup Kennedyho měli v oblibě mladí lidé, kteří jej nezažili v úřadě, a naopak u společnosti Public Policy Polling sledujeme, že Kennedy má oblibu u starších občanů, kteří v době Karibské krize byli ve středních letech a okolní dění plně vnímali a žili v něm každodenní život. Výsledky jsou sice mírně rozdílné ve věkových kategoriích respondentů, důležitějším poznatkem ovšem je, že Kennedy jako prezident je stále oblíbený.<sup>80</sup>

Oblíbeným ovšem není pouze retrospektivně. Dle srovnaných statistik, které si společnost Gallup pořizuje již několik desetiletí, je Kennedy jednoznačně na prvním místě v žebříčku oblíbenosti prezidentů během svého funkčního období. A to dokonce o celých 5% nad druhým v pořadí, republikánem a Kennedyho předchůdcem Dwight D. Eisenhowerem. Pro srovnání demokrat Barack Obama je v žebříčku s pouhými 49% na stejném místě jako republikán George W. Bush.<sup>81</sup>

V průběhu Kennedyho prezidentského úřadování spokojenost amerických občanů s výkonem úřadu různě kolísala. Nejlépe si vedl v prvním roce v úřadě, i přes nevydařenou dubnovou operaci v Zátocě sviní na Kubě. Právě po této operaci jeho úřadování schvalovalo o 5% více amerických občanů (získáno z průzkumu v dubnu a květnu roku 1961) z 78% na 83%.<sup>82</sup> Ovšem od roku 1962 jeho popularita začala klesat až po Karibskou krizi, která mu vynesla opět procenta úspěchu (z 61% na celých 76%) – zde můžeme sledovat, že v očích amerických obyvatel Karibská krize dopadla

<sup>79</sup> Dostupné z <<http://www.gallup.com/poll/165902/americans-rate-jfk-top-modern-president.aspx>>.

<sup>80</sup> Dostupné z <[http://www.publicpolicypolling.com/pdf/2011/PPP\\_Release\\_US\\_0915513.pdf](http://www.publicpolicypolling.com/pdf/2011/PPP_Release_US_0915513.pdf)>.

<sup>81</sup> Dostupné z <<http://www.gallup.com/poll/165902/americans-rate-jfk-top-modern-president.aspx>>.

<sup>82</sup> Dostupné z <<http://www.gallup.com/poll/1795/Years-After-Bay-Pigs-Most-Americans-Unfavorable-Opinion-Cuba.aspx>>.

vítězně a prezident si své voliče opět získal. S novým rokem 1963 spokojenost začala upadat až na pouhých 58%, kdy již neměl šanci si ji získat zpátky vzhledem k tragické události v Dallasu. Nutno ovšem podotknout, že Kennedy i ve svém nejnižším bodě spokojenosti obyvatelstva s jeho úřadováním v Bílém domě, se stále pohyboval nad historickým průměrem oblíbenosti všech prezidentů v žebříčku.<sup>83</sup> Zajímavým ukazatelem jsou také průměrné hodnoty spokojenosti s výkonem úřadu prezidenta z výzkumů z listopadu roku 2010, kde Kennedy je opět na prvním místě mezi zbylými představiteli. V průměru 70% respondentů bylo s Kennedym spokojeno za dob úřadování, 58% respondentů bylo s prezidentem spokojeno na konci jeho funkčního období (v Kennedyho případě dříve, tj. v době atentátu v Texasu) a v roce 2010 průměrně 85% respondentů bylo s prezidentem spokojeno retrospektivně.<sup>84</sup>

Z výsledků veřejného mínění amerických občanů lze vidět, že oblíbenost osobnosti Kennedyho v úřadě prezidenta Spojených států, je stále vysoká. Již několik let se řadí mezi nejoblíbenější americké prezidenty posledních šedesáti let. Karibská krize jeho politickou kariéru nezničila, ba naopak. Vítězství nad Chruščovem a předejití jaderné války ho opět vrátilo do dob, kdy většina občanů byla s jeho úřadováním velice spokojena a jako prezidenta Spojených států si jej chválila. „Triumf v karibské krizi zvýšil Kennedyho prestiž a sotva kdo pochyboval o jeho zvouzvolení v roce 1964.“<sup>85</sup>

22. listopadu 1963 byl Kennedy zastřelen v texaském Dallasu, kde cestoval v rámci své předvolební prezidentské kampaně. Oficiální informace ukazují na jednoho útočníka, Lee Harvey Oswald, který prezidenta zastřelil z okna nedalekého skladu učebnic. Dodnes ovšem Američané nevěří, že byl útok proveden jedním pachatelem. V průběhu 40 let byly prováděny průzkumy, ve kterých více než polovina respondentů věřila (a dodnes věří) v konspirační teorie vraždy. Do konspiračních teorií jsou zahrnuty útoky mafie a jiné organizované skupiny ve Spojených státech, Americká federální vláda, CIA či útok Kubánců vedených Fidelem Castrem.<sup>86</sup> Kennedyho vražda byla dle amerických občanů zařazena mezi nejdůležitější události 20. století.<sup>87</sup> Lze vidět, že dodnes je John Fitzgerald Kennedy považován za kvalitního politika a jednoho z nejoblíbenějších prezidentů v historii. Přese všechny krize, které v jeho úřadování

<sup>83</sup> Dostupné z <<http://www.gallup.com/poll/165902/americans-rate-jfk-top-modern-president.aspx>>.

<sup>84</sup> Dostupné z <<http://www.gallup.com/poll/145064/Kennedy-Highest-Rated-Modern-President-Nixon-Lowest.aspx>>.

<sup>85</sup> DURMAN, K. (2004). *Popely ještě žhavé*. (I. Díl). Praha: Nakladatelství Karolinum, s. 561.

<sup>86</sup> Dostupné z <<http://www.gallup.com/poll/165893/majority-believe-jfk-killed-conspiracy.aspx>>.

<sup>87</sup> Dostupné z <<http://www.gallup.com/poll/3427/Most-Important-Events-Century-From-Viewpoint-People.aspx>>.

nastaly, jeho kariéra rostla. Dále už lze vést pouze spekulace, jak by Kennedyho profesní, resp. politický život pokračoval nebýt texaského útoku.

### 3. Nikita Sergejevič Chruščov

#### 3.1 Vstup do politiky a kariéra před Karibskou krizí

„Nikita Chruščov se narodil 3. dubna 1894 ve vesnici Kalinovka v Kurské gubernii.“<sup>88</sup> Své dětství a mládí strávil na vsi, kde pásal dobytek. Posléze se s rodiči přestěhoval do doněcké pánve, kde se vyučil a pracoval jako zámečnický a poté přešel do dolů. Zde můžeme vidět jeho první politickou aktivitu, kde společně s havíři v dole roku 1916 organizoval stávkou, za což byl propuštěn. Revoluce v roce 1917 pro něj znamenala nový směr. Účastnil se demonstrací a vlivem idealismu věřil ve vítězství bolševiků. Do strany vstoupil v roce 1918. V Rudé armádě, do které byl odvelen, brzy povýšil do nově vzniklého institutu politického komisaře. Primárním cílem jeho práce bylo zvýšení kulturní, společenské a politické vzdělanosti mezi vojáky, jimiž byli bývalí neuvědomělí dělníci, i přestože on sám byl bývalým dělníkem. Po občanské válce se vrátil zpět do dolů v Juzovce, kde stál v čele dolu. Přese všechny snahy Chruščov nikdy nevystudoval vysokou školu. Měl pouze čtyři třídy základního vzdělání a několik nástavbových vzdělání, tzv. rabfaků, které ale vždy přerušil z důvodu jeho strmé politické kariéry.<sup>89</sup>

Roku 1925 se Nikita Sergejevič stal vedoucím tajemníkem strany v okrese poblíž Juzovky (ruskojazyčná východní Ukrajina) s celkovým počtem obyvatel 37 tisíc. Patřily zde především doly a zemědělské pozemky. Chruščov se své role plně zhostil. Zajišťoval horníkům byty, snažil se zlepšovat infrastrukturu, a pokud měl čas, pomáhal lidem na polích. Sezení v kanceláři odsuzoval. Chruščovova žena, Nina Petrovna, byla politicky, resp. komunisticky vzdělanou a inteligentní ženou. Dělalá stranickou propagandu a vyučovala horníky v klubu o politice a pomáhala Chruščovovi zlepšovat úroveň obyvatel. Posléze Nina Petrovna vyučovala také na stranických školách.

Moskvu a Stalina prvně zahlédl v době konání IVX. sjezdu celosvazové strany, kde byl delegátem za svůj okres. 1928 byl i přes svůj odpor přesunut do Charkova, tehdejšího hlavního města Ukrajiny a necelý rok na to do Kyjeva. Tyto přesuny byly především z důvodu, že ve stranických uskupeních bylo málo dělníků. Vidinou studia se všemožnými machinacemi dostal do Moskvy, kde se roku 1929 přihlásil na Stalinovu

<sup>88</sup> MOULIS, V. (2006). *Neobyčejný život Nikity Sergejeviče*. N. S. Chruščov a jeho doba. Praha: Dokořán, s. 7.

<sup>89</sup> Tamtéž, s. 10 - 15.

průmyslovou akademií. Jeho snem bylo řídit velkou továrnu.<sup>90</sup> V akademii jej také čekal kariérní růst přes posty stranického předsedy, vedoucího tajemníka obvodu až k vedoucímu tajemníkovi strany v Moskvě a člena ústředního výboru. V době velkého teroru, který Stalin v Rusku rozpoutal, byl Chruščov stranickým šéfem Moskevské oblasti.<sup>91</sup> Odpovědnost za stranické represálie nesl také, i když v té době ještě nepatřil mezi blízké spolupracovníky Stalina. Ale i přesto se nikdy ke své vině nepřiznal, a to ani zpětně ve svých pamětech. Přiznal, že bezmezně věřil Stalinovi, a pokud byli lidé, kteří spáchali zločin, tak souhlasil s jejich trestem. Nepřemýšlel nad možnostmi, že zločiny nastat vůbec nemusely, a i kdyby mu tato myšlenka proletěla hlavou, tak na ni určitě ihned zapomněl. V této kruté době se za jakékoliv pochybení směrem k vedení a ke straně platilo smrtí. Možná i díky tomu se Nikitovi tak dařilo v době, kdy většina ostatních trpěla a prožívala ta nejhroší léta, která nastala společně s kolektivizací.

Chruščov řídil mnoho moskevských projektů. Mezi ty nejhlavnější patřilo metro, které mělo být nejlepší a nejdražší na světě. Nikita Segejevič se jej ujal roku 1931. Měl výhody se zkušenostmi z dolů, díky čemuž chápal složitost ražení tunelů. 1935 se rozjela první souprava metra a Chruščov zásluhou získal Leninův řád, jeho jméno začala nést moskevská továrna a navíc povýšil na post prvního tajemníka Moskevské oblasti.<sup>92</sup>

V době stranických represálií a stíhání členů se Chruščov stále držel, ba dokonce stoupal, jak již bylo zmíněno výše. Stal se politickou součástí hlavního města a byl stále blíž Stalinovi, kterého nadevše obdivoval. Byl nadšený, když mohl veřejně vystupovat, být lidem na očích a vědět, že se o něm mluví. Jeho povaha byla otevřená, družná a snaživá. S nadsázkou by se dalo říci, že i vstřícná. Na jednu stranu podepsal rozhodnutí o čistkách ve straně, které se dotýkalo i jeho dlouholetých spolupracovníků a kolegů, na stranu druhou ke svému lidu se snažil přistupovat zodpovědně a pomáhat jim například v budování nových bytových jednotek a obstarání nových pracovních míst. Již zmíněná druhá manželka Chruščova, Nina Petrovna, jej vždy následovala do míst, kam byl její muž přesunut. Vždy zde získala práci v místních továrnách nebo univerzitách a vedla zde politické školy, případně působila v agitačních a propagandistických výborech.

---

<sup>90</sup> TAUBMAN, W. (2005). *Chruščov. Člověk a jeho doba*. Praha: BB/art, s. 35 - 84.

<sup>91</sup> Tamtéž, s. 86.

<sup>92</sup> Tamtéž, s. 107.



V lednu 1938 byl Chruščov přesunut do Kyjeva, aby zde vedl stranickou organizaci. Zpočátku zde pokračoval v čistkách ve straně a snažil se nahrazovat ukrajinské úředníky ruskými. Poté dostal na starosti zemědělství, kde změnil strukturu a plánování. Po jednom roce práce byla úroda na Ukrajině vyšší o více jak 20%.<sup>93</sup>

O napadení Hitlerem byl Sovětský svaz varován předem od Churchilla, ale nebral tyto informace vážně vzhledem k uzavřenému paktu o neútočení. 22. června 1940 zaútočily německé jednotky na Kyjev. Podvolení Kyjeva přineslo Chruščovovi první krizi, jak osobní (ve válce ztratil syna), tak Stalinovu nedůvěru v jeho vedení. Válka se ovšem po čase obrátila a Sověti si své území západní Ukrajiny dobyli zpátky a Chruščov navíc ke své funkci tajemníka ústředního výboru strany získal agendu předsedy rady ministrů Ukrajiny.<sup>94</sup> Po válce, roku 1946, Chruščov bojoval s ukrajinskými nacionalisty, kteří nechtěli připustit opětovnou sovětizaci Ukrajiny. Následovaly čistky především na západní Ukrajině. Bojoval zde i s problémem neúrody a následného hladomoru napříč celou zemí. Na půl roku byl sesazen a jeho roli převzal Kaganovič, ale posléze se opět vrátil do funkce a v Kyjevě byl až do roku 1949.<sup>95</sup>

### **3.2 První tajemník ÚV KS SSSR**

Po Stalinově smrti stanul Chruščov v kremelském předsednictvu a získal pověst zemědělského znalce. Postupem času začal úmyslně nahrazovat Malenkova na špici, spolupracoval s Molotovem, ale i přesto „přátelstvím“ se vztahy v orgánech nedají nazývat. Chruščov byl, stejně jako jiní, podlý a falešný. Nechal obvinít několik svých blízkých spolupracovníků, včetně Berija. Na dvacátém sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu v roce 1956 přednesl Chruščov svůj Tajný projev plný emocí a vzrušení o Stalinově kultu osobnosti. Mezi hlavní myšlenky patřilo obvinění a kritika Stalina, coby zrádce Lenina, a sebe jako patrona, který do země a do strany navrátí původní leninismus.<sup>96</sup> Jednoznačně tento odhodlaný a nebojácný projev měl za následek podporu Chruščovy mocenské pozice. Přestože v Sovětském svazu nebyla popularita

<sup>93</sup> VOLIN, L. (1959): Soviet Agriculture under Khrushchev. In: *The American Economic Review*. Vol. 49, č. 2. American Economic Association. s. 15 - 32.

<sup>94</sup> MOULIS, V. (2006). *Neobyčejný život Nikity Sergejeviče*. N. S. Chruščov a jeho doba. Praha: Dokořán, s. 40 - 69.

<sup>95</sup> MEDLIN, W.K. (1959): Khrushchev: A Political Profile III. In: *Russian Review*. Vol. 18, č. 2. The Editors and Board of Trustees of the Russian Review. s. 131 - 144.

<sup>96</sup> Dostupné z <<http://www.marxists.org/archive/khrushchev/1956/02/24.htm>>.

důležitá, alespoň ne tolik jako moc, Chruščov si po svém projevu popularitu získal. Stejně tak Komunistická strana SSSR nyní působila mnohem lepším dojmem.<sup>97</sup>

Se svým novým postavením, prvního tajemníka ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu, se Chruščov začal zajímat také o zahraniční záležitosti. Polsko a Maďarsko byly země, které nesouhlasily s ruskou nadvládou a jejichž důvěru si Chruščov snažil získat zpět pomocí destalinizace. V Polsku skončily demonstrace „domluvou,“ ovšem v Maďarsku následovalo krveprolití a násilné ukončení krize z rozhodnutí Chruščova. Zároveň se snažil udržet a upevnit zahraniční styky i se západní Evropou. Podnikal cesty především do Velké Británie a Francie. S Čínou udržoval Chruščov stranické vztahy. Obě velmoci věděly, že jsou v opozici americkému imperialismu a to oba vůdce zemí spojovalo. Vypomáhali si především ekonomicky, vojensky a diplomaticky. Bohužel na straně Jugoslávie se Chruščovovi nedařilo. Tito se chtěl od Sovětského svazu osamostatnit a komunismus si zde vedl sám, i přese všechna Chruščovova naléhání. Roku 1955 se konala schůzka čtyř velmocí v Ženevě, kde Sověti chránili svou východoněmeckou sféru vlivu a mimo jiné se zmínili také o jaderném vývoji, kterým vystrašili americkou stranu. Vývoj atomových zbraní v Sovětském svazu fungoval už za dob Stalina. Roku 1956 Sovětský svaz vypomohl egyptskému prezidentovi Násirovi, který znárodnil Suezský průplav. Po vypuknutí války mezi Izraelem a Egyptem pak Sovětský svaz hrál roli jednatele míru společně se Spojenými státy. Již v tomto okamžiku Spojené státy nechtěly se Sovětským svazem spolupracovat.<sup>98</sup>

V listopadu 1958 pronesl Chruščov ultimátum, ve kterém vyzval Západ, aby podepsal mírovou dohodu o demilitarizaci a neutralitě Západního Berlína. Prvního tajemníka velice znepokojoval stav ve východní části Berlína. Většina inteligence, dělníků a dalších občanů utíkala na západ a Východní Berlín byl značně zaostalý. Několikrát se snažil vyzvat amerického prezidenta Eisenhowera o společný summit, který byl stále v nedohlednu. Studená válka se začala probouzet. Závody ve zbrojení začaly sílit a mimo jiné se přenesly i do vesmíru. Roku 1957 byla vypuštěna první umělá družice země – Sputnik, o dva roky později pak následovala první raketa na Měsíc. Roku 1959 Chruščov poprvé navštívil Spojené státy americké. Jediným

---

<sup>97</sup> LOEWENSTEIN, K.E. (2006): Re-Emergence of Public Opinion in the Soviet Union: Khrushchev and Responses to the Secret Speech. In: *Europe-Asia Studies*. Vol.58, č.8. Taylor and Francis, Ltd. s. 1329 - 1345.

<sup>98</sup> ULAM, A.B. (1959): Soviet Ideology and Soviet Foreign Policy. In: *World Politics*. Vol. 11, č. 2. Cambridge University Press. s. 153 - 172.

výsledkem celé návštěvy byl kloudný rozhovor s Eisenhowerem v Camp Davidu, kde se Chruščov přivoliil k ustoupení od časového ultimáta pro Západní Berlín.<sup>99</sup>

Krise se sestřeleným průzkumným americkým letounem U-2 by se dala považovat za počátek politického pádu Chruščova. Jeho jednání v Paříži na summitu čtyř mocností v roce 1960 bylo neomluvitelné a urážlivé. Prezidenta Eisenhowera se dotknul, čímž si vzdálil budoucnost lepších zítřků v jednání se Spojenými státy. Dokonce s ním nesouhlasili i jeho spolustraníci. Téhož roku se Chruščov účastnil jednání OSN v New Yorku, kde zvýraznil svou neukázněnost. Svůj nesouhlas s Filipínským delegátem dával najevo hlasitým vykřikováním bušením vlastní boty do stolu.<sup>100</sup>

Po Kennedyho volebním vítězství se Chruščov těšil brzkému narovnání sovětsko-amerických vztahů. Radost pominula v den jeho narozenin, kdy byla provedena americká invaze na Kubě. Červnové setkání ve Vídni bylo z pohledu Chruščova zastrašovací kampaní proti Kennedymu. Chruščov byl neoblomný a na rozdíl od Kennedyho se nenechal vyprovokovat. Cítil se vítězně, když odjížděl z tohoto dvoudenního setkání. I přese všechny výhrůžky, mezi kterými bylo i vypuknutí války, Chruščov tušil, že Kennedy nebude tak nezkušený a bojácný, jak si jej před setkáním představoval. Diskuze o Berlíně nebyla uzavřena, ale Chruščov ji v srpnu téhož roku společně s Ulbrichtem uzavřel sám vybudováním hranice mezi západní a východní částí města. Vybudování zdi bral jako osobní vítězství, díky kterému získal kontrolu nad hranicemi NDR.<sup>101</sup>

Sovětský vůdce byl z Castra na počátku šedesátých let nadšen. Byl to opravdový revolucionář a na rozdíl od Latinskoamerických států Kuba nebyla vykořisťovaným národem. Když Castro zmínil obavu z amerického útoku, sovětská spolupráce byla na místě.<sup>102</sup> Znamý Chruščovův výrok „hodíme ježka Američanům do kaťat“ je dnes legendou. Říjnové odhalení nedobudovaných sovětských základen na Kubě Chruščova nemile překvapilo. „(...) Chruščov nepromyslel věci do konce a nepřipravil si záložní plány pro různé nepředvídané možnosti. Americkou reakci naprosto chybně odhadl, divoce improvizoval, když byl odhalen, a měl štěstí, že krize dopadla tak bezpečně, jak

<sup>99</sup> TAUBMAN, W. (2005). *Chruščov. Člověk a jeho doba*. Praha: BB/art, s. 400 - 439.

<sup>100</sup> MOULIS, V. (2006). *Neobyčejný život Nikity Sergejeviče*. N. S. Chruščov a jeho doba. Praha: Dokořán, s. 473.

<sup>101</sup> BARKER, E. (1963): The Berlin Crisis 1958-1962. In: *International Affairs*. Vol.39, č.1. Royal Institute of International Affairs. s. 59 - 73.

<sup>102</sup> CHRUŠČOV, N.S. (2000). *Vzpomínky Nikity Sergejeviče Chruščova*. Magnetofonové nahrávky z období glasnosti. Brno: Jota, s. 183 - 185.

dopadla.<sup>103</sup> Chruščov nedotahoval věci do konce, a proto také nemyslel na případné ztroskotání plánu Anadyr. Věřil v Kennedyho umírněnost a možnost jednání. Nepřipouštěl si variantu jaderného střetu obou supervelmocí. V době karantény ostrova ovšem obdržel falešné informace o připravenosti Američanů k útoku na ostrov, začal se bát otřesného vyvrcholení války, a proto ihned sepsal dopis prezidentovi. Byl plný emocí a poprvé psaní neobsahovalo nukleární hrozby ze strany Sovětského svazu. Zapříčiněno to bylo také proto, že Chruščov tento dopis napsal sám, bez předsednictva strany. Další den pak předsednictvo napsalo dopis nový, klidnější a s požadavkem stažení raket z Turecka. Chruščov již připustil ústupek z tohoto konfliktu, ale Castro na něj stále naléhal. Přál si útok na Američany. Kubánský vůdce nepochopil původní sovětský plán, a to chránit Kubu před případným americkým útokem a ne primárně útočit na Spojené státy. Proto bylo na místě, že se Chruščov o ustoupení rozhodl sám s představenstvem, bez Castra.<sup>104</sup>

### **3.3 Důsledek Karibské krize v Chruščovově politické kariéře**

V prosinci 1962 měl Chruščov vítězný proslov. Sovětský svaz si zachoval klid a rozum a zabránil invazi, jelikož Američané před celým světem slíbili, že na Kubu nezaútočí. Chruščov zmínil, že tohoto vítězství dosáhl také díky Berlínskému úspěchu z předešlého roku, kdy Američanům ukázali, že si jdou za svým a oni to musí akceptovat. Sovětský svaz se cítil jako vítěz. O to více, když věděli o tajné domluvě stažení amerických raket z Turecka, ale udělali „dobrosrdečný krok“ a domluvu veřejnosti nesdělili.<sup>105</sup> Po ukončení krize se Chruščov snažil dokázat Číně, že to jsou oni, kdo dokáží vyjednávat se Spojenými státy. S Čínou měl Sovětský svaz špatné vztahy od té chvíle, kdy Chruščov započal svou éru kritikou Stalinova kultu osobnosti. Sovětský vůdce se po raketové krizi snažil uvolnit napětí, vyjednával s Kennedym zákazy zkoušek, s úspěchy ovšem nebyl spokojen. Celkově by se dalo říct, že Chruščovovo chování se po krizi více zpřísnilo a zindividualizovalo. Již v roce 1957 ustál silnou opozici ve straně, kterou tvořili Molotov, Kaganovič a Žukov. Tehdy jeho

<sup>103</sup> MOULIS, V. (2006). *Neobyčejný život Nikity Sergejeviče*. N. S. Chruščov a jeho doba. Praha: Dokořán, s. 526.

<sup>104</sup> BRENNER, P. (1990): Cuba and the Missile Crisis. In: *Journal of Latin America Studies*. Vol. 22, č. 1. Cambridge University Press. s. 115 - 142.

<sup>105</sup> MAY, Ernest R. (1998). *The Kennedy tapes: inside the White house during the Cuban missile crisis*. Cambridge: Harvard University Press, s. 690.

politický vliv zesílil, jeho pozice se stabilizovala a demokratický přístup přešel více k autoritativnímu. Uvádí se, že mezi lety 1957-1960 měl Chruščov největší moc. Byl povýšený, přeceňoval dosažené úspěchy a především nenaslouchal kolegům. I přestože jak říkal „vyhrál krizi v Karibiku“ tak jeho politická kariéra začala upadat. Po jedenácti letech dominance byl 14. října 1964 na plénu Ústředního výboru Chruščov sesazen podepsáním své vlastní rezignace a poslán do důchodu. „V širším pohledu se jednalo o vítězství stranické byrokracie a vojensko-průmyslového komplexu nad reformními ekonomy a liberály v ideologické oblasti.“<sup>106</sup> Mezi hlavní příčiny obžaloby byly zmíněny soustředění moci do vlastních rukou a její zneužívání, zmatek v zemědělství a neefektivita průmyslového řízení. I přestože důchod několik měsíců předem zvažoval, po jeho nedobrovolném uskutečnění upadl do deprese a po několika infarktech 11. září 1971, ve svých 77 letech, zemřel.<sup>107</sup>

Až do listopadu 1987 byl Chruščov opomíjen a ignorován. Strana se o něm nikterak nezmiňovala a nevzpomínala jej. Dokonce i jeho pohřeb byl stranickým výborem před veřejností utajen. Následovník, Leonid Iljič Brežněv, opět stabilizoval zemi a tak nebylo potřeba vracet se k Chruščovovi, který zemi „demokratizoval“ a destalinizoval. Až v roce 1987 při sedmdesátiletém výročí bolševické revoluce jej ve svém projevu vzpomněl generální tajemník Michail Sergejevič Gorbačov. Ten veřejně „prolomil ledy“ a o Chruščovovi začaly vycházet články a vést se debaty. Nejvíce se o něm hovořilo v období glasnosti a perestrojky, kdy se uvádí, že právě Chruščovovy reformy předcházely těm Gorbačovovým. Chruščova označili za jednoho z největších sovětských reformátorů, a to především proto, že dokázal zemi oživit i po Stalinově tvrdé éře v rámci svého antistalinismu, ve kterém pak Gorbačov pokračoval. O Kubánské krizi a úloze Chruščova v ní jsou za dob Gorbačova také pozitivní a chápavé ohlasy. To, že chtěl Chruščov světu ukázat nukleární arzenál své země a vyrovnat se tak Spojeným státům, bylo pro ně pochopitelné. Navíc byl Chruščov chválen za mírové ukončení celé krize a vyvarování se tak jaderné válce.<sup>108</sup>

Názory, proč byl Chruščov odejit do důchodu, se různí. Jeden z několika uvádí, že příčinou byly tzv. „tři C“ (China, Cuba, corn). Problematické zahraniční vztahy s Čínou vzniklé právě za doby Chruščova, Kubánská krize, kde dle autorů Chruščov

<sup>106</sup> ŠVANKMAJER, M., VEBER, V. a kol. (2012). *Dějiny Ruska*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, s. 444.

<sup>107</sup> TOMPSON, W.J. (1991): The Fall of Nikita Khrushchev. In: *Soviet Studies*. Vol. 43, č. 6. Glasgow: Taylor and Francis, Ltd. s. 1101 - 1121.

<sup>108</sup> NORDLANDER, D. (1993): Khrushchev's Image in the Light of Glasnost and Perestroika. In: *Russian Review*. Vol. 52, č. 2. The Editors and Board of Trustees of the Russian Review. s. 248-264.

ukázal svou slabou stránku a ustoupil Američanům, a neúspěšná snaha pěstovat kukuřici, která vedla téměř k hladomoru a zničení celého zemědělství v zemi.<sup>109</sup>

Roku 1988 byly odhaleny počty vojáků, kteří za Karibské krize působili na Kubě. Bylo jich dvakrát tolik, než si Kennedyho vláda myslela. Ve stejné zprávě se také uvádí, že Chruščovovým pádem bylo jeho svobodné rozhodování bez oficiálních diskuzí s Politbyrem o otázce rozmístění raket na ostrově.<sup>110</sup>

Mezi lety 1994 a 1997 Katedra historie, politiky a práva při Moskevské pedagogické univerzitě provedla výzkum mezi vzorkem 568 respondentů, kteří žili již za dob Nikity Chruščova. Ptali se, jak dnes vnímají jeho osobu. 38,9% respondentů uvedlo, že neznalo Chruščovovu kritiku Stalinova kultu osobnosti, nebo z něj měli smíšené pocity anebo jim byl samotný Chruščov lhostejný. 28,7% účastníků průzkumu schvalovalo Chruščovovo jednání. 32,6% mu nevěřilo a nesouhlasilo s jeho jednáním. V roce 1998 katedra provedla tentýž výzkum se stejným počtem respondentů, aby zjistila, jak se názory na Chruščova s odstupem času změnily. 32% účastníků neznalo kritiku Stalina, 31% lidí schvalovalo a 19% neschvalovalo jeho jednání. 32% lidí odpovědělo, že souhlasilo s jeho odstraněním v roce 1964. 21% lidí litovalo tohoto rozhodnutí, 22% bylo k tomuto tématu lhostejných a 12% mělo smíšené pocity.<sup>111</sup>

V roce 2002 byl proveden další výzkum na téma, jak ruští/sovětští vůdcové jednali se Spojenými státy. 22% respondentů vidělo Nikitu Chruščova jako vůdce, který přestože byl tvrdý, tak byl zastáncem vyjednávání. 20 % respondentů poté sleduje Chruščova jako člověka, kterému Spojené státy dělaly značný ústupek, a 14% z celkových 1600 respondentů jej označilo za lídra, jež sám dělal kompromisy.<sup>112</sup>

Sergej Chruščov, syn Nikity, v roce 2004 v rozhovoru k 110. výročí narození svého otce tvrdil, že Američané mají v současné době lepší mínění o sovětském vůdci nežli samotní Rusové. Berou jej jako člověka, který i přestože byl tvrdý, tak nezačal válku a podporoval mír.<sup>113</sup>

V únoru 2006, při padesátiletém výročí XX. Sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu, ruské centrum veřejného mínění VCIOM se dotázalo necelých 1600 respondentů na to, koho viní z masových represálií před rokem 1956. Nikita Sergejevič Chruščov byl jako viník zvolen 17% respondentů. Při tomtéž výzkumu byli účastníci

<sup>109</sup> Dostupné z <[http://www.russianspaceweb.com/cuban\\_missile\\_crisis.html](http://www.russianspaceweb.com/cuban_missile_crisis.html)>.

<sup>110</sup> Dostupné z <[http://articles.latimes.com/1988-09-04/news/mn-2290\\_1\\_cuban-missile-crisis](http://articles.latimes.com/1988-09-04/news/mn-2290_1_cuban-missile-crisis)>.

<sup>111</sup> TAUBMAN, W., KHRUSHCHEV, S. et kol. (2000). *Nikita Khrushchev*. New Haven: Yale University Press, s. 207.

<sup>112</sup> Dostupné z <[http://www.russiavotes.org/admin/single\\_slide\\_display.php?sld=331](http://www.russiavotes.org/admin/single_slide_display.php?sld=331)>.

<sup>113</sup> Dostupné z <<http://en.ria.ru/onlinenews/20040417/39914339.html>>.

dotázání také na úspěšnost jednotlivých vůdců Ruska. Nepřekvapivě Chruščovovo umístění bylo velice nízké (pouhých 5% respondentů – v porovnání s Leninem, který získal procent 7).<sup>114</sup>

Ruské centrum veřejného mínění VCIOM provedlo v roce 2008 průzkum mezi vzorkem 1600 obyvatel o tom, za kterého politického vůdce se v Rusku dobře žilo / který politik vedl zemi dobře. Chruščov se ve výsledném žebříčku umístil velice zle. Získal pouhých 29%. Naopak při otázce, který politik vedl zemi špatným směrem, získal Chruščov úctyhodných 41% (o pouhé 1 procento méně než Stalin) a umístil se tak na třetím místě.<sup>115</sup>

Roku 2012 ruské výzkumné centrum VCIOM zveřejnilo výsledky průzkumů občanského mínění o lídrech státu. Během let 2007 až 2011 klesla Chruščovova popularita z 34% na 24% respondentů (obdobně jako Lenin či Stalin).<sup>116</sup>

V září 2011 moskevské analytické centrum Levada provedlo průzkum, kde zjišťovalo, které události z doby Chruščovova vládnutí si lidé nejvíce pamatují a jsou pro ně nezapomenutelné. 51,7 % respondentů uvedlo jako největší událost jeho doby vypuštění Sputniku a let Gagarina do vesmíru. 38% uvedlo nepovedené a drahé zemědělství – především pěstování kukuřice. 33,7% vzpomíná na počátky hromadného bydlení (tzv. chruščovky). 28,3% vzpomíná na kritiku Stalinova kultu osobnosti, 26,8% zmínilo hladomor a nedostatek jídla v zemi. Pouhých 17,1% respondentů zmínilo kubánskou raketovou krizi. 12,1% se vyjádřilo pro výstavbu Berlínské zdi.<sup>117</sup> Z tohoto průzkumu můžeme sledovat, že většina Rusů v dnešní době již nepřemýšlí nad zahraničním děním v 60. letech. Více vzpomínají na hladomor a Chruščovovo nešťastné rozhodnutí pěstovat v zemi kukuřici, které bylo také jednou z příčin jeho sesazení v roce 1964.

V říjnu 2011 byl proveden průzkum mezi vzorkem 1600 ruských obyvatel. Tématem byla popularita jednotlivých ruských vůdců do současnosti. Nikita Sergejevič Chruščov získal pouhých 24% (pro srovnání nejlépe v průzkumu obstál Vladimír Putin s 61% a nejhůře Michail Sergejevič Gorbačov s 14 %).<sup>118</sup>

V dubnu 2013 Levada Centrum provedla průzkum mezi reprezentativním vzorkem 1601 Rusů na otázku, jak zpětně klasifikují hlavy jejich státu. 39% dotázaných

<sup>114</sup> Dostupné z <<http://wciom.ru/index.php?id=268&uid=2315>>.

<sup>115</sup> Dostupné z <<http://wciom.ru/index.php?id=268&uid=10930>>.

<sup>116</sup> Dostupné z <<http://wciom.ru/index.php?id=459&uid=112381>>.

<sup>117</sup> Data byla na žádost zaslána od společnosti přímo na e-mail autora textu.

<sup>118</sup> Dostupné z <<http://en.ria.ru/society/20120202/171088106.html>>.

ohodnotilo Chruščova spíše pozitivně, 6% pozitivně, 23% spíše negativně, 12% negativně a pro 19% respondentů bylo obtížné na tuto otázku odpovědět.<sup>119</sup>

---

<sup>119</sup> Dostupné z <<http://www.levada.ru/22-05-2013/otnoshenie-rossiyan-k-glavam-rossiiskogo-gosudarstva-raznogo-vremeni>>.



## 4. Komparace důsledků Karibské krize

### 4.1 *Ve Spojených státech amerických a Sovětském svazu*

Spojené státy americké před Karibskou krizí zastávaly vojenskopolitickou koncepci omezené války. Tato koncepce měla za cíl především zadržovat komunismus, ovšem v průběhu války ve Vietnamu odhalila několik překážek. „Vznikla tak situace, kdy proti koncepci omezené války nestál protivník se stejnou koncepcí, ale revolucionáři, kteří si na bojišti nekladli omezené politické cíle.“<sup>120</sup> S Karibskou krizí a sovětskou reakcí na budování nových amerických sil vznikla v Pentagonu obava ze sovětského tzv. druhého úderu. Jednalo se o „(...) schopnost SSSR zachovat si i po nenadálém útoku amerických strategických sil dostatečný potenciál, který by v odvetném, tedy druhém úderu mohl devastovat Spojené státy.“<sup>121</sup> Díky této situaci se americká vojenská strategie začala vést diplomatickou cestou na rozdíl od předchozí pozice síly. I přesto ovšem můžeme vidět snahy Spojených států o udržování si pozice převahy. V době končící Karibské krize se Spojené státy zavázaly stáhnout své rakety Jupiter z Itálie a Turecka, ale aby si zachovaly svou mocenskou pozici, tak do oblasti Středozemního moře vyslaly první americkou jadernou ponorku s raketami Polaris, které plně nahradily stažené rakety Jupiter.<sup>122</sup> Zahraniční politika Spojených států po Karibské krizi zažila důležitý mezník v roce 1964, kdy tehdejší prezident Lyndon Johnson vyhlásil doktrínu budování mostů. Tato doktrína spočívala ve snaze propojení Spojených států a států východní Evropy v oblasti obchodu, turistiky, idejí a humánní pomoci. Johnson tak započal novou politiku uvolňování a lidských práv, která byla orientována především na propagandu.<sup>123</sup>

Po Chruščovově pádu patřilo mezi první změny v Sovětském svazu vůdcovství. Jeho snaha neustále něco reorganizovat a dosahovat utopických cílů byla společně s jeho osobou odstraněna. Chruščovovi následníci Břežněv společně s Kosyginem se zavázali změnit politiku země, která se bude vždy zabírat určenými otázkami a nebude taková zmatená jako za jejich předchůdce. Vůdcovství se tak změnilo ve více realističtější, objektivnější a aktuálnější – snažili se vyvarovat nereálných plánů do budoucna a naopak se zabírali aktuálními vnitrostátními i zahraničními otázkami. Mezi

<sup>120</sup> KREJČÍ, O. (1989). *USA a mocenská rovnováha*. Praha: Nakladatelství Svoboda, s. 230.

<sup>121</sup> Tamtéž, str. 231.

<sup>122</sup> Tamtéž.

<sup>123</sup> KREJČÍ, O. (2009). *Zahraniční politika USA*. Ideje, doktríny, strategie. Praha: Professional Publishing, s. 187.

léty 1964 a 1965 se vedla vnitrostranická debata, kterým směrem by se země měla nadále ubírat. Stáli zde stoupeneci tvrdého Stalinistického režimu kontra stoupeneci Chruščovovy destalinizace. Dalo by se říci, že spor vyhrála tvrdší Stalinistická politika, jelikož se Kreml bál, kam až by mohlo vést postupné uvolňování, které započalo za Chruščova, a mohl by tak ztratit kontrolu. Roku 1965 se také postupně vytratila kritika Stalina a následovaly procesy, které navrátily dobu připomínající stalinismus (např. tajná policie opět obnovila svou moc, vrátila se tvrdá cenzura, vzrostla síla armády atd.). Vzhledem ke stagnující sovětské ekonomice nastala změna také v zahraniční politice. Z jara roku 1969 byl zahájen přechod na mírnější a pružnější zahraniční politiku. Hlavním cílem bylo navázání kontaktů s průmyslovými západními zeměmi a jejich dlouhodobou vědeckou a technologickou spoluprací. Mezi hlavní důvody patřil mj. také špatný vztah s Čínou, ve které tou dobou probíhala Mao Ce-tungova kulturní revoluce. Mezi Sovětským svazem a Čínou také probíhaly pohraniční střety u řeky Ussuri, kde Čína jasně dávala najevo plnou sílu své armády. V nahrazení Chruščovovy politiky hrozeb a ultimát mírnější zahraniční politikou viděli sovětští vůdci možnost zvýšit svůj vliv v Evropě s cílem potvrdit své rozhodující působení ve státech východní Evropy.<sup>124</sup>

#### **4.2 Na politickou kariéru J. F. Kennedyho a N. S. Chruščova**

Důsledky na politické kariéry obou státníků jsou naprosto odlišné. Zatímco americký prezident slavil ve své zemi úspěchy, v Sovětském svazu se lidé sice také radovali ze zažehnané krize, ovšem ve stranickém prostředí se hovořilo o prohře a slabé stránce Chruščovovy osobnosti. Prezident Kennedy ovlivnil mínění mnoha tisíc občanů a vybudoval si v nich respekt a uznání. Jeho kariéra logicky rostla. Naopak Nikita Chruščov pokračoval ve svém pádu. Sovětsko-čínské vztahy se zhoršovaly a zemědělské výsledky v celé zemi byly katastrofální. Chruščov si tak pomalu budoval cestu k cíli jeho politické kariéry, která skončila neslavným donuceným rezignováním dva roky po Karibské krizi.

---

<sup>124</sup> Dostupné z <<http://www.foreignaffairs.com/articles/24457/wolfgang-leonhard/the-domestic-politics-of-the-new-soviet-foreign-policy>>.

## Závěr

Nikita Sergejevič Chruščov a John Fitzgerald Kennedy se v hodně věcech lišili, avšak jejich názor na jaderné zbraně a jejich použití se shodoval. Oba se obávali hrozby a důsledku, která by v případě použití raket, nastala. Jaderné zbraně jim sloužily v první řadě k vzájemným hrozbám. Především ruský představitel na tomto zastrašování založil svou manévrovací taktiku. Po ukončení Karibské krize se tak dostal do úzkých, jelikož nadále nemohl světu vyhrožovat sovětským jaderným arzenálem jako doposud a o to více byl zranitelnější. Oba muži, kteří na počátku šedesátých let rozhodovali téměř o hlavním dění ve světě, se však v mnohém odlišovali. Kennedy, mladý, sympatický s kvalitním vzděláním pocházel z velice slušných poměrů. Již při studiu na univerzitě si vybral zahraniční politiku a plně se o ni zajímal. Do prezidentského křesla usedl orientující se především v zahraničních záležitostech. Naopak Chruščov, starší muž, vzhledově nijak výrazný a se základním vzděláním čtyř tříd a několika nedokončených kurzů, pocházel z průměrné rodiny žijící na východoukrajinském sídlišti. Vyprofiloval se jako odborník na průmysl (především těžbu) a zemědělství, kde provedl několik významných reforem. K postu se dostal stejně jako Kennedy postupem jednotlivých politických, stranických, funkcí. Oba ve svém úřadě skončili nedobrovolně a brzy po ukončení Karibské krize. Jak již bylo zmíněno v řádcích výše, americký prezident se stal obětí atentátu a sovětský ministerský předseda byl odejit do důchodu.

Dle zjištěných dat a údajů je závěr totožný s úvodní tezí. Americkému prezidentovi Kubánská krize politicky pomohla. Zvýšila se jeho popularita i důvěryhodnost mezi obyvatelstvem a politickým spektrem. Vražda, která nastala o rok později, je dodnes neobjasněna, a tak nelze tvrdit, že se jednalo o politický útok z důvodu vzniklé krize. Jak dokládají data, Kennedy měl blízko k tomu, aby vyhrál druhé prezidentské volby. Pohled Americké veřejnosti na Karibskou krizi je v současné době vnímán pozitivně, resp. s pozitivními výsledky pro jejich zemi. Souhlasí s Kennedyho rozhodováním v průběhu krize a zachováním chladné hlavy. Rychlé jednání napříč Evropou a jihoamerickými státy jsou dalšími plusovými body, které si Kennedy na své konto po říjnových třinácti dnech připsal.

Naopak sovětský vůdce si instalací raket na Kubě převážně uškodil. Politbyro neschvalovalo jeho vůdčí a samostatnou osobnost, která se právě v této události naplno projevila. Výsledek Karibské krize bralo vedení Komunistické strany jako prohru a projevenou slabost prvního tajemníka, který reprezentoval Sovětský svaz navenek.

Jeho následné „přátelské vztahy a mírové vidiny“ se Západem se Komunistické straně také moc nelíbily. Chruščov byl silná a odolná osobnost. Už jen to, jak ve třicátých letech rostl ve své kariéře, jak dokázal zvládnout silnou opozici v roce 1957, ukazuje, jak velkou moc dokázal jeden člověk v Sovětském svazu soustředit ve svých rukou. Nelze tvrdit, že právě Karibská krize vyvolala v Politbyru nevoli s jejich prvním tajemníkem a na základě ní byl Chruščov odvolán. S přičtením dalších faktorů, mezi které se řadí především špatné řízení zemědělství a následný hladomor v zemi, případně také zhoršené vztahy se sousední komunistickou Čínou, byla Chruščovova politická kariéra ukončena dva roky po střetu v Karibiku. S obyvatelstvem nelze tvrdit totéž. Veřejně byly vypuštěny zprávy o karibském vítězství, o zatlačení a ústupcích Američanů, obyvatelstvo tedy nevidělo v Chruščovově zahraničním jednání nic špatného. Více si všímali rozšiřujícího se hladomoru, který měl na většinu z nich dopad a postihl je. Tento fenomén můžeme vyčíst také z většiny provedených průzkumů v 21. století, kde většina respondentů hodnotí Chruščova negativně nejen v porovnání s jinými lidry země. Veřejnost ovšem nebyla ta, která o Chruščovově kariéře a celém dění v Kremlu rozhodovala. Návrh na podepsání odejití do důchodu předložilo Chruščovovi Politbyro.

Ve své bakalářské práci jsem si dala za cíl komparovat politické kariéry prezidenta Spojených států Amerických, Johna Fitzgeralda Kennedyho, a prvního tajemníka Komunistické strany Sovětského svazu, Nikity Sergejeviče Chruščova. Otázky, které jsem stanovila v Úvodu této práce, jsem za pomoci použitých zdrojů vyhodnotila. Dle dostupných grafů a průzkumů veřejného mínění můžeme tvrdit, že Karibská krize měla pozitivní vliv na vnímání osoby J. F. Kennedyho širokou veřejností a tím pádem také pozitivní vliv na jeho politickou kariéru. U N. S. Chruščova tomu bylo naopak. Na základě zdrojů, které jsem využila k vypracování této bakalářské práce, si dovoluji tvrdit, že N. S. Chruščov v Karibské krizi neprojevil svou slabost. Důvod stažení sovětských jaderných zbraní z ostrova je z mého pohledu racionální rozhodnutí. Stejně tak jako J. F. Kennedy zachoval chladný rozum a nezaútočil ihned na Sovětský svaz, resp. Kubu, a raději zahájil blokádu ostrova a začal s druhou stranou vyjednávat. Na rozdíl od slabosti Chruščov zpřísněl a stal se z něj individuální vůdčí typ, který opomíjel projednávání důležitých záležitostí společně s vedením Komunistické strany.

## Summary

Nikita Khrushchev and John Fitzgerald Kennedy were different personalities in a lot of political areas, however their opinion on nuclear weapons and their application was coincided. Both were afraid of the threats and the consequences which - in the case of using nuclear weapons could occurred. Nuclear weapons served primarily to mutual threats. Above all, the Soviet leader used the Soviet nuclear arsenal to the intimidation as a major part of his maneuvering tactics. After the end of the Carribbean Crisis he could not use this tactics as before nomore and he became more vulnerable. Both leaders decided on the almost all major world events in the early sixties - were different in many ways. Kennedy was a young and likeable person with a good education and came from a very good family. During his studies at the university, he chose a foreign policy and emerged himself in it. As a result, he focused mainly on foreign affairs when he became the president of the USA. On the other hand, Khrushchev was an older man, not visually distinctive with a basic education and several unfinished courses and came from an average family living in a housing estate in the east part of Ukraine. He establish himself as an expert on mining industry and agriculture, where he made several important reforms. Both of them became a leader of their countries after several political functions. They also ended their political careers involuntarily soon after the Missile Crisis. As mentioned in the above lines, the American president was assassinated and the Soviet Prime Minister were to retire.

According to my collected data the thesis outcomes are identical to the preliminary assumptions. The Cuban Missile Crisis was politically helpful for the American president. His popularity and the credibility among the American population and among the political spectrum increased. His murder, which occurred a year later, has never been solved and as such it cannot be confirmed whether it was a political attack because of the crisis. As shown by the data, Kennedy was close to winning the second presidential election. Retrospective insight on the American public on the Carribbean Crisis is currently seen positive, reflecting the positive results for their country. They supported Kennedy's decisions during the crisis and keeping a cool head. Fast negotiation across European and South American countries gave Kennedy additional positive points which Kennedy credited to his account after the thirteen days in the October 1962.

Au contraire, the soviet leader had worsen his political situation by deploying missiles in Cuba. Politbyro did not cope well with his leading and often independent personality, which has fully manifested in this very occasion. In the eyes of the leaders of the Communist party, the outcomes of the Cuban Crisis were perceived as loss and alleged weakness of the First Secretary, who was the foreign representative of the Soviet union. His “friendly relations and peaceful visions” towards West were not taken lightly by the Communist party, too. Khrushchev was of strong and resilient personality. Sheer fact, that he was able to amass so much power in his own hands through his growth in 30’s is impressive. This is only supported by how he managed to withstand strong opposition in 1957. It cannot be clearly said, that only the Carribbean Missile Crisis invoked the voices leading to the First Secretary’s deposition. Khrushchev’s political career was ended two years after the Caribbean Crisis also thanks to his bad agricultural policies, which lead to famine, and to worsening relations with neighbouring China. Public opinion could be not further from this. Official, the Soviet Union claimed victory in the Carribbean Crisis and that retreating Americans were pushed back home - as such, general public did not see anything wrong with Khrushchev’s policies. Everyone was more concerned with spreading famine, which had immediate effect on them. This phenomenon can be easily traced through all researched executed in 21st century, where most respondents evaluate Khrushchev poorly compared to other leaders. However, it was not the general public, that made decisions around Khrushchev’s career and the entire Kremlin environment. The proposal for sending Khrushchev to “political retirement” was submitted and approved by Politbyro.

In my thesis, I set a goal to compare the political career of the President of the United States, John Fitzgerald Kennedy, and the First Secretary of the Communist Party of the Soviet Union, Nikita Khrushchev. With the help of the sources, I evaluated the question that I set out in the introduction of this work. According to the available charts and polls, it can be argued that the Missile Crisis had a positive effect on the perception of the person of J.F. Kennedy by general public and thus a positive effect on his political career. N.S. Khrushchev managed to achieve the opposite. On the basis of the resources that I used to develop this thesis, I can argue that N.S. Khrushchev did not manifest his weakness during the Carribbean Crisis. The reason for the withdrawal of the Soviet nuclear weapons from the island was - from my point of view - a rational decision. Just as J.F. Kennedy kept cool mind and did not immediately attack the Soviet

Union, respectively Cuba and began a blockade of the island and began to negotiate with the other party.

## Použitá literatura

### ***Neperiodická literatura***

DALLEK, R.: *Nedokončený život*. 1. vydání. Praha: Argo, 2006. 682 s. ISBN: 80-7203-754-4.

DURMAN, K.: *Popely ještě žhavé*. (I. Díl). 1. vydání. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2004. 604 s. ISBN: 80-246-0697-6.

CHRUŠČOV, N.S.: *Vzpomínky Nikity Sergejeviče Chruščova*. Magnetofonové nahrávky z období glasnosti. 1.vydání. Brno: Jota, 2000. 225 s. ISBN: 80-7217-103-8.

KARAS, P. a KUPKA, K.: *Atlas prezidentských voleb USA 1904-2004*. Praha: P3K, 2005. 36 s. ISBN: 80-903584-0-3.

KENNEDY, R.F.: *Třináct dní*. Vzpomínky na kubánskou raketovou krizi. 1. vydání. Praha: Paseka, 1999. 190 s. ISBN: 80-7185-219-8.

KREJČÍ, O.: *USA a mocenská rovnováha*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1989. 346 s. ISBN: 80-205-0130-4.

KREJČÍ, O.: *Zahraniční politika USA*. Ideje, doktríny, strategie. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2009. 435 s. ISBN: 978-80-86946-68-9.

MAY, Ernest R.: *The Kennedy tapes: inside the White house during the Cuban missile crisis*. 5. vydání. Cambridge: Harvard University Press, 1998. 728 s. ISBN: 0-674-17927-7.

MOULIS, V.: *Neobyčejný život Nikity Sergejeviče*. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2006. 202 s. ISBN: 80-7363-088-5.



NÁLEVKA, V.: *Karibská krize*. 1. vydání. Praha: ISV nakladatelství, 2001. 241 s. ISBN:80-85866-89-7.

NÁLEVKA, V.: *Světová politika ve 20. století (II)*. Druhé vydání. Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan ml., 2005. 287 s. ISBN: 80-86493-16-4.

ŠVANKMAJER, M., VEBER, V. a kol. *Dějiny Ruska*. 6. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. 601 s. ISBN: 978-80-7422-026-5.

TAUBMAN, W.: *Chruščov. Člověk a jeho doba*. 1. vydání. Praha: BB/art, 2005. 846 s. ISBN: 80-7341-625-5.

TAUBMAN, W., KHRUSHCHEV, S. et kol.: *Nikita Khrushchev*. 1. vydání. New Haven: Yale University Press, 2000. 391 s. ISBN: 0-300-076-35-5.

VEBER, V.: *Nikita na trůně*. 1. vydání. Praha: Triton. 2014. 270 s. ISBN: 978-80-7387-739-2.

### **Periodická literatura**

BARKER, E. (1963): The Berlin Crisis 1958-1962. In: *International Affairs*. Vol. 39, č. 1. Royal Institute of International Affairs. s. 59-73. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2610505>.

BRENNER, P. (1990): Cuba and the Missile Crisis. In: *Jurnal of Latin America Studies*. Vol. 22, č. 1. Cambridge University Press. s. 115-142. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/157169>.

HORELICK, A.L. (1964): The Cuban Missile Crisis: An Analysis of Soviet Calculations and Behavior. In: *World Politics*. Vol. 16, č. 3. Cambridge University Press. s. 363 – 389. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2009577> .

KEMP-WELCH, T. (1996): Khrushchcev's „Secret Speech“ and Polish Politics: The Spring of 1956. In: *Europe-Asia Studies*. Vol.48, č.2. Taylor and Francis, Ltd. s. 181-206. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/153206>.

LOEWENSTEIN, K.E. (2006): Re-Emergence of Public Opinion in the Soviet Union: Khrushchev and Responses to the Secret Speech. In: *Europe-Asia Studies*. Vol.58, č.8. Taylor and Francis, Ltd. s. 1329-1345. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/20451320>.

MEDLIN, W.K. (1959): Khrushchev: A Political Profile III. In: *Russian Review*. Vol. 18, The Editors and Board of Trustees of the Russian Review. S. 131-144. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/126809>.

NORDLANDER, D. (1993): Khrushchev's Image in the Light of Glasnost and Perestroika. In: *Russian Review*. Vol. 52, č. 2. The Editors and Board of Trustees of the Russian Review. s. 248-264. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/131346>.

RUSH, M. (1962): The Khrushchev Succession Problem. In: *World Politics*. Vol. 14, č. 2. Cambridge University Press. s. 259 - 282. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2009297>.

TOMPSON, W.J. (1991): The Fall of Nikita Khrushchev. In: *Soviet Studies*. Vol. 43, č. 6. Glasgow: Taylor and Francis, Ltd. s. 1101-1121. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/152407>.

ULAM, A.B. (1959): Soviet Ideology and Soviet Foreign Policy. In: *World Politics*. Vol. 11, č. 2. Cambridge University Press. s. 153-172. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2009526>.

VOLIN, L. (1959): Soviet Agriculture under Khrushchev. In: *The American Economic Review*. Vol. 49, č. 2. American Economic Association. s. 15-32. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1816099>.

***Ostatní zdroje***

<http://nsarchive.wordpress.com/>

<http://www.foreignaffairs.com/>

## Seznam příloh

**Příloha č. 1: John Fitzgerald Kennedy (obrázek), zdroj:**

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/314791/John-F-Kennedy/3868/Presidential-candidate-and-president>

**Příloha č. 2: Nikita Sergejevič Chruščov (obrázek), zdroj:**

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/316972/Nikita-Sergeyevich-Khrushchev>

**Příloha č. 3: Mapa ohrožení v průběhu Kubánské krize (obrázek), zdroj:**

<http://www.shmoop.com/1960s/photo-cuban-missile-crisis-map.html>

**Příloha č. 4: Graf znázorňující popularitu J. F. Kennedyho v době, kdy byl prezidentem USA (graf), zdroj:**

<http://content.gallup.com/origin/gallupinc/GallupSpaces/Production/Cms/POLL/jxmvecdnj0umhjh2q-i5g.png>

## Přílohy

**Příloha č. 1: John Fitzgerald Kennedy (obrázek)**



**Příloha č. 2: Nikita Sergejevič Chruščov (obrázek)**



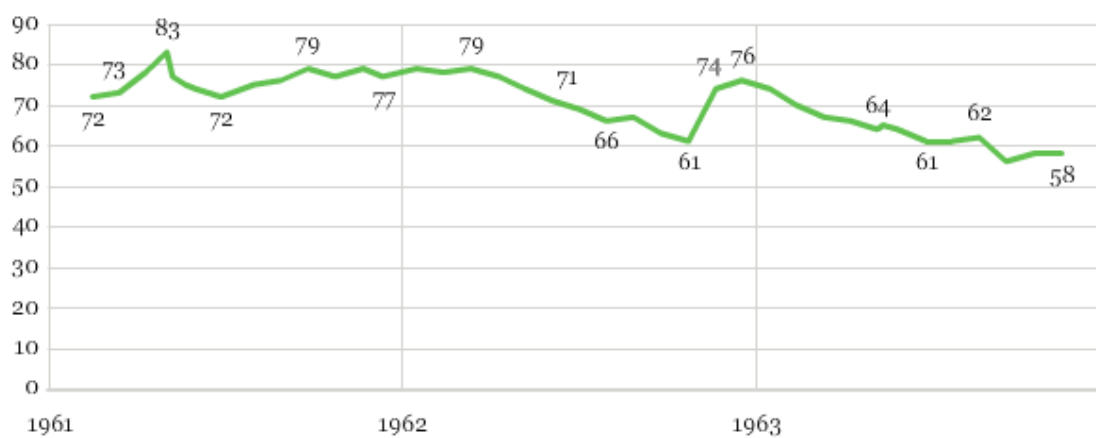
**Příloha č. 3 : : Mapa ohrožení v průběhu Kubánské krize (obrázek)**



**Příloha č. 4: Graf popularity J. F. Kennedyho v době, kdy byl prezidentem USA (graf)**

*JFK's Approval Rating While in Office*

■ % Approve



GALLUP